

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

Факультет економіки моря
Кафедра фінансів

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»

Завідувач кафедру

професор НУК, д.е.н. Рогов Г.К.
(науковий ступінь, вчене звання, П.І.Б. завкафедрою)

_____ «___» червня 2021 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: «АНАЛІЗ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ»

Виконав: студент групи 4441
_____ **Гуллієва А.Т.**
(підпис)

Керівник роботи:

_____ **Доцент кафедри фінансів, к.е.н.**
(посада, науковий ступінь, вчене звання)
_____ **Приходько Н.В.**
(підпис)

м. Миколаїв – 2021 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова Факультет економіки моря

Кафедра _____ фінансів
Спеціальність _____ 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітня програма _____ «Фінанси, банківська справа та страхування»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Гарант освітньої програми
проф., к.е.н. Карась П.М.
« 09 » березня 2021 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Студенту _____ Гуллиєва Айгул Тачмирадовна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____ «Аналіз активів банківської установи»

Керівник роботи _____ Приходько Наталія Василівна, доц., к.е.н.
(науковий ступень, вчене звання, прізвище, ім'я по батькові)

Затверджені наказом ректора № 340уч. від « 20 » _____ квітня _____ 2021 року

2. Термін подання роботи _____ 1 червня 2021 р.

3. Вихідні дані по роботі: _____

Фінансова звітність АТ КБ «ОТП Банк» за 2018-2020 роки

Нормативно-законодавча база

4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів):

Розкрити теоретичні основи аналізу активів банківської установи; здійснити аналіз активів АТ КБ «ОТП Банк» за 2018-2020 роки; надати напрями підвищення якості та ефективності використання банківських активів.

5. Перелік презентаційних матеріалів:

1. Динаміка та структура активів АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 рр. 2. Склад та структура активів АТ «ОТП Банк» в 2018 -2020 рр. з погляду їх дохідності. 3. Аналіз дотримання обов'язкових нормативів ліквідності, встановлених НБУ, в АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 рр. 4. Розрахунок показників ефективності використання активів АТ «ОТП Банк». 5. Динаміка обсягів кредитного і інвестиційного портфелів АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 рр. 6. Склад та структура інвестиційного портфеля АТ «ОТП Банк» в 2018 -2020 рр. 7. Структура кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» за видами кредитів в 2018

2020 рр. 8. Структура кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» за строками прострочення та ознаками знецінення в 2018-2020 рр. . 9. Напрями підвищення ефективності використання активів банків

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
4	Мозговий А.М., доцент НУК		

7. Дата видачі завдання 09.03.2021

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Визначення керівника роботи та узгодження теми	1.02-12.02.21	Виконано
2	Складання змісту та узгодження с керівником	15.02-26.02.21	Виконано
3	Вивчення літературних джерел	15.02.-26.02.21	Виконано
4	Збір та систематизація інформації за темою роботи	1.03.-12.03.21	Виконано
5	Розробка теоретичного розділу	15.03.-03.04.21	Виконано
6	Розробка аналітичного розділу	5.04.-30.04.21	Виконано
7	Розробка проектного розділу	01.05.-21.05.21	Виконано
8	Розробка спеціального розділу	05.04.-21.05.21	Виконано
9	Розробка вступу, висновків, списку джерел	24.06.-29.05.21	Виконано
10	Розробка презентації та доповіді	02.06-16.06.21	Виконано

Студент _____ Гуллиєва А.Т.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Приходько Н.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ.....	6
1.1. Сутність поняття «активи банківської установи», їх класифікація.	6
1.2. Методичні підходи до аналізу активів банківської установи	14
1.3. Інформаційне забезпечення аналізу активів банку	19
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ (НА ПРИКЛАДІ АТ «ОТП БАНК»).....	24
2.1. Загальна характеристика об'єкта дослідження.....	24
2.2. Аналіз структури і динаміки активів банку	26
2.3. Аналіз ліквідності і ефективності використання активів	31
2.4. Аналіз інвестиційного та кредитного портфелів банку як складових активів.....	38
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ.....	50
3.1. Напрямки підвищення ефективності використання активів банківської установи.....	50
3.2. Мінімізація кредитних ризиків в діяльності банків України	55
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ	66
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	83
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Одним з найважливіших чинників підвищення стабільності, надійності, ліквідності та прибутковості діяльності банку є ефективність використання його активів. Кризові явища в економіці України та банківській системі, а також необхідність забезпечення стабільного функціонування банківських установ призводить до того, що найбільш важливим етапом аналізу діяльності банку повинний бути аналіз його активів, ефективне управління їх структурою, ризиками, що пов'язані із ними. Це пояснюється тим, що якість активів обумовлює ліквідність та платоспроможність банку і, в кінцевому рахунку, його надійність. Якщо банк має якісні активи, то навіть при мінімальному розмірі власного капіталу він може стабільно і ефективно функціонувати. В зв'язку з цим тема дипломної роботи є актуальною.

Значний внесок у дослідження активів банків внесли такі українські вчені: М.Д. Алексеєнко, З.М. Васильченко, А.М. Герасимович, О.В. Дзюблюк, І.Б. Івасів, А.А. Кириченко, А.М. Мороз, І.М. Парасій-Вергуненко, Л.О. Примостка та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження стану активів, активних операцій банківської установи та надання пропозицій щодо підвищення ефективності використання та якості банківських активів.

Для досягнення цієї мети в роботі були поставлені наступні задачі:

- розкрити сутність поняття «активи банківської установи», надати класифікацію активів банківської установи;
- розглянути методику аналізу активів банку;
- проаналізувати й оцінити структуру та динаміку активів АТ «ОТП Банк»;
- проаналізувати й дослідити динаміку його кредитного портфеля;
- здійснити коефіцієнтний аналіз активів банківської установи;

- надати пропозиції щодо підвищення ефективності використання та покращення якості активів банківської установи.

Об'єктом дослідження є активні операції АТ «ОТП Банк».

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти аналізу активів банківської установи.

Інформаційну базу дослідження складають закони України та нормативно-правові акти НБУ з питань функціонування банків, інструкції Національного банку України, положення про економічні нормативи регулювання діяльності банківських установ, матеріали офіційних Інтернет-сайтів, результати наукових досліджень провідних вчених з питань аналізу фінансового стану банків, фінансова звітність Акціонерного товариства «ОТП Банк» за 2018-2020 роки.

У процесі написання кваліфікаційної роботи використовувались загальнонаукові методи, а саме методи системного аналізу, методи фінансового аналізу (горизонтального, вертикального аналізу, метод порівняння, метод коефіцієнтів).

Кваліфікаційна робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури, двох додатків.

Перший розділ роботи розкриває теоретичні засади аналізу активів банківської установи, а саме сутність поняття «активи банківської установи», методику і показники аналізу активів банку, інформаційну та нормативно-законодавчу базу такого аналізу.

Другий розділ кваліфікаційної роботи присвячений аналізу активів АТ «ОТП Банк» за даними фінансової звітності за 2018-2020 роки.

Третій розділ кваліфікаційної роботи відображає шляхи підвищення ефективності використання та покращення якості активів банківської установи.

В четвертому розділі кваліфікаційної роботи розглядаються питання охорони праці.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

1.1. Сутність поняття «активи банківської установи», їх класифікація

В економічній літературі виділяються дві концепції щодо сутності активів. Перша розглядає активи як ресурси, друга – як права на ці ресурси. Сутність ресурсної концепції полягає в тому, що активи трактуються як ресурси, що контролюються банком як результат минулих подій, використання яких, ймовірно, сприятиме в майбутньому зростанню економічної вигоди. Іншими словами, це економічні ресурси, що перебувають у розпорядженні банку, використання яких ймовірно, принесе в майбутньому доход. Активи виступають у вигляді основних засобів, готівки в національній або іноземній валюті в касі банку, заборгованості за позиками, цінних паперів, які знаходяться в портфелі банку тощо [1, с. 108].

О. Островська визначає поняття «активи банку» наступним чином: «...власний капітал банку і кошти вкладників, розміщені з метою отримання прибутку. В активи банку входять: касова готівка, позики, інвестиції, цінні папери, нерухомість та інші об'єкти власності, що мають грошову оцінку. Активи банку відображаються в активі бухгалтерського балансу банку» [2]. Перевагою даного визначення є те, що в ньому вже вказується і на структуру активів, і на мету їх формування.

Банківська енциклопедія також розглядає поняття «активи банку» з точки зору ресурсної концепції: «кошти, що класифікуються за напрямками розміщення власного капіталу банку і коштів вкладників з метою отримання прибутку. Відображаються в активі бухгалтерського балансу банку; включають кошти в касі банку, кошти на кореспондентських рахунках, кошти

в резервних фондах банку, надані кредити фізичним і юридичним особам, надані міжбанківські кредити, державні облігації, цінні папери, вкладення в факторингові та лізингові операції, дебітори, вкладення у спільну господарську діяльність та ін.» [3, с.14].

В законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» активи визначаються як ресурси, контрольовані суб'єктом господарювання в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до збільшення економічних вигод в майбутньому [4, 5].

Коли мова йде про цінності, що знаходяться в банку, то питань не виникає. Якщо є, наприклад, основний засіб, то банк досить просто може визначити, чи можна такий актив використовувати, і відповідно, отримувати економічні вигоди. Що стосується дебіторської заборгованості як активу, то її слід визначати як суму боргів юридичних і фізичних осіб перед банком. В частині дебіторської заборгованості ймовірність отримання економічних вигод від її використання є досить сумнівною. Вона не підлягає вимірюванню, а тому превалювати буде суб'єктивна думка бухгалтера. Одними з головних критеріїв визнання дебіторської заборгованості активом можуть виступати такі фактори, як наявність укладеного договору між партнерами, або/і наявність довготривалих сталих стосунків між ними.

У зарубіжній літературі поняття активів з'являється при характеристиці балансу. Так, П. Роуз приводить початкове рівняння балансу, інтерпретуючи при цьому поняття активів наступним чином: «...пасиви і акціонерний капітал - це сукупні кошти з різних джерел, які забезпечують банку необхідну купівельну спроможність для придбання активів. Активи банку являють сукупність коштів, використовуваних для отримання доходу акціонерами, виплати відсотків вкладникам і оплати праці співробітникам відповідно до їх вкладу і кваліфікації» [6, с.14]. У цьому визначенні надана кінцева мета використання активів:

а) отримання доходу власниками капіталу (акціонерами банку) у вигляді дивіденду;

б) отримання доходу власниками позикового капіталу (вкладниками банку) у вигляді проценту;

в) отримання доходу власниками трудового капіталу банку у вигляді заробітної платні.

Відповідно до правової концепції в літературі надається наступне визначення поняття активів: «активи – це права на ресурси, контрольовані компанією в результаті минулих подій, від яких очікується отримання позитивних грошових потоків більших, ніж негативних» [6, с.16]. Перевага правової концепції активів перед ресурсною полягає в можливості ідентифікації різних правових відносин з приводу одного і того ж ресурсу. Адже по відношенню до одного і того ж об'єкту суб'єкт економічних відносин може володіти різним обсягом прав, що не може бути належним чином відображене в рамках ресурсної концепції. Так, відображена в балансі дебіторська заборгованість не є безпосередньо ресурсом, що контролюється, з огляду на те, що банк не має безпосереднього контролю над споживчою вартістю, проте банк має право на отримання таких активів.

Отже, активи банку – це ресурси, що контролюються банком, або права на отримання таких ресурсів, що виникли в результаті минулих подій, використання або отримання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Дуже часто в літературі ототожнюють два поняття «активи банку» та «активні операції банку».

Автори підручника «Банківські операції» визначають активні операції як такі, за допомогою яких банки розміщують ресурси, що є в їх розпорядженні, для отримання прибутку і підтримки ліквідності [7].

Автори підручника «Банківська справа» вважають за можливе класифікувати банківські операції на активні і пасивні з позиції змін, що відбуваються в балансі банку в результаті цих операцій. На їх думку, пасивні

операції – це операції, в результаті яких відбувається збільшення коштів, що знаходяться на пасивних або активно-пасивних рахунках, без еквівалентного збільшення коштів на активних рахунках [8].

Автори підручника «Банківська система» визначають банківські активи як ресурси банку та засоби, що класифікуються за напрямками розміщення та використання з метою отримання прибутку [9].

Розглянувши різні точки зору на розуміння сутності активів, можна виділити наступні їх особливості [6]:

1. Активи – це балансове поняття, яке відображає явище у вигляді запасу, залишку, але не потоку грошових коштів.

2. Активи є похідними від операцій, пов'язаних із розміщенням ресурсів банку, і є їх результатом. Вони фіксують в сальдованому вигляді стан операцій, пов'язаних з розміщенням ресурсів, на певний момент часу.

3. Результат активних операцій полягає у досягненні тих же цілей, що стоять перед активами:

- забезпечення ліквідності банку;
- отримання доходу, що забезпечує оптимальний рівень розвитку банку та дивидендів акціонерам, винагороди вкладникам і працівникам банку;
- комплексного обслуговування клієнтів.

Далі розглянемо класифікацію активів банківської установи.

Як правило, групування активів банку здійснюється за такими ознаками: за напрямками вкладень; за строками розміщення; за ступенем ліквідності; за ступенем ризику; за впливом на рівень доходності банку (рис. 1.1).

Активи за напрямками вкладень поділяються на готівку і прирівняні до неї кошти, кредити (кредитні операції), інвестиції – цінні папери (інвестиційні операції) та інші активи. Але така класифікація активів не може використовуватись в управлінні ними, оскільки не дає можливості оцінити якість управління активами з точки ризику, прибутковості і ліквідності. Як категорія «кредити», так і категорія «цінні папери», включає значну кількість

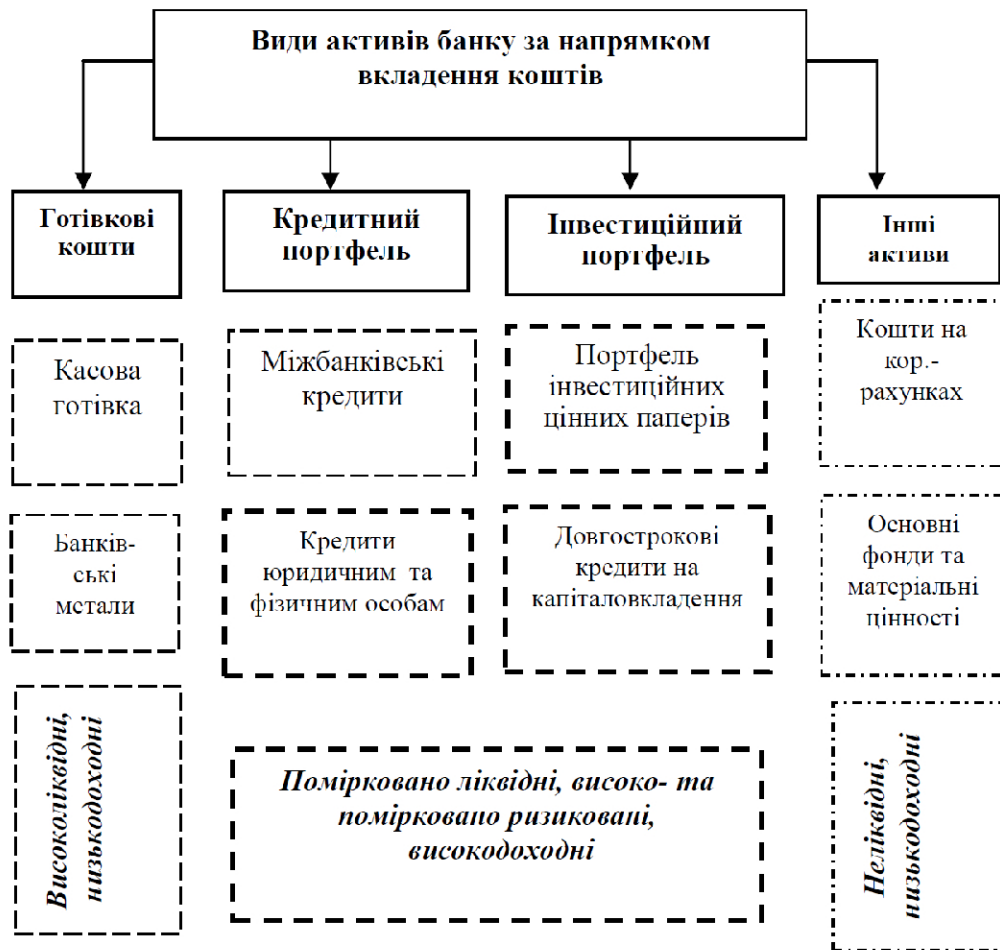

Рис. 1.1. Класифікація активів банку [10, с. 218]

фінансових інструментів з різною дохідністю, що не дає можливості точно визначити прибутковість портфеля активів.

За строками розміщення активи банківської установи поділяються на:

- поточні – це кошти до запитання, які повертаються на першу вимогу кредитора;
- строкові – це кошти, які розміщені банком на певний строк;
- квазістрокові – кошти, які не мають визначеного строку повернення і не можуть бути повернені на першу вимогу. Вони повертаються тільки за певних умов.

Важливим критерієм класифікації активів є їх якість. При дослідженні критеріїв оцінки якості активів, існують різні наукові підходи до цього питання. Так І. Парасій-Вергуненко виділяє такі критерії: дохідність,

ризикованість, ліквідність і оборотність [11]. В таблиці 1.1 надані основні критерії класифікації активів банків [12].

Таблиця 1.1

Основні критерії класифікації та оцінки якості активів банків

Критерії оцінки якості активів	Класифікації активів
Ліквідність	– першокласні ліквідні активи; – ліквідні активи; – активи, що повільно реалізуються (довгострокові); – неліквідні активи
Дохідність	– робочі активи (які приносять дохід); – неробочі активи (які не приносять дохід)
Диверсифікованість	– за видами операцій; – за типами контрагентів; – в розрізі галузей промисловості – в розрізі філій та регіонів – за строками повернення вкладених коштів; – за терміном вкладених коштів; – в розрізі валют операцій
Ступінь ризику вкладень	– високоризиковані; – ризиковані; – низькоризиковані

Ступінь ліквідності активів залежить від їх призначення, у відповідності до якого активи банку поділяються на групи: першокласні ліквідні активи – грошові кошти в касі, в дорозі та на коррахунках (первинний резерв ліквідності), вкладення в державні цінні папери (вторинний резерв ліквідності); ліквідні активи – короткострокові кредити, міжбанківські кредити, факторингові операції, вкладення в корпоративні цінні папери; активи, що повільно реалізуються (довгострокові) – довгострокові вкладення та інвестиції банку, вкладення в статутні (пайові) капітали організацій; неліквідні активи – прострочені кредити та інші вимоги до отримання, будівлі, споруди та інше майно банку [12].

Інші економісти дотримуються думки, що активи банку за рівнем ліквідності поділяються на високоліквідні, ліквідні та неліквідні [13]:

1. Високоліквідні активи – це активи, які перебувають у готівковій формі або можуть бути швидко реалізовані на ринку. Це – готівкові кошти, дорожні чеки, банківські метали, кошти на рахунках в інших банках, державні цінні папери. У міжнародній практиці до складу високоліквідних активів можуть включатися банківські акцепти, векселі та цінні папери першокласних емітентів.

2. Ліквідні активи – це активи, які можуть бути перетворені в грошову форму протягом певного періоду часу (наприклад 30 днів). До цієї групи відносять платежі на користь банку з термінами виконання в зазначений період: кредити, в тому числі і міжбанківські; дебіторська заборгованість; інші цінні папери (крім високоліквідних), які обертаються на ринку.

3. Низьколіквідні активи – це прострочені, пролонговані та безнадійні кредити, ненадійна дебіторська заборгованість, цінні папери, які не обертаються на ринку, господарські матеріали, будівлі, споруди та інші основні фонди.

Активи банку за рівнем прибутковості поділяються [14]:

- прибуткові (активи, які покликані приносити доход в тому або іншому вигляді. До них належать в першу чергу кредити банків, довгострокові (інвестиційні) цінні папери, іноземна валюта, призначена для операцій банку, які мають виражений спекулятивний характер (готівкова іноземна валюта призначена для перепродажу), цінні папери на продаж;

- умовно прибуткові (активи, які або приносять низький доход, або не є доходними взагалі. До таких активів належать первинні і вторинні резерви банку, тобто короткострокові державні цінні папери, кошти на кореспондентських рахунках, готівкові касові кошти);

За ступенем ризику активи банку поділяються на:

- високоризиковані (проблемні кредитні операції, вкладення в цінні папери низького котирування),
- ризиковані (стандартні кредити, ліквідні цінні папери);
- низькоризиковані (готівка, залишки на кореспондентському рахунку).

Також для банківських установ необхідно класифікувати активи на дохідні та недохідні з огляду на види та суттєвість для банківської установи очікуваних доходів від використання їх в майбутньому, що пов'язано із формуванням стратегії управління збалансованістю структури активів.

А. Герасимович поділяє активи на ті, що приносять і не приносять дохід [1]. При цьому до складу тих, що не приносять дохід, він відносить:

- грошові кошти в касі в національній та іноземній валюті;
- кореспондентські рахунки в інших банках (в національній та іноземній валюті);
- безпроцентні кредити;
- капіталізовані активи (основні засоби, нематеріальні активи, незавершені капітальні вкладення);
- господарські й малоцінні матеріали;
- дебітори;
- інші активи;
- збитки.

Класифікація активів банку за дохідністю представлена на рис. 1.2.

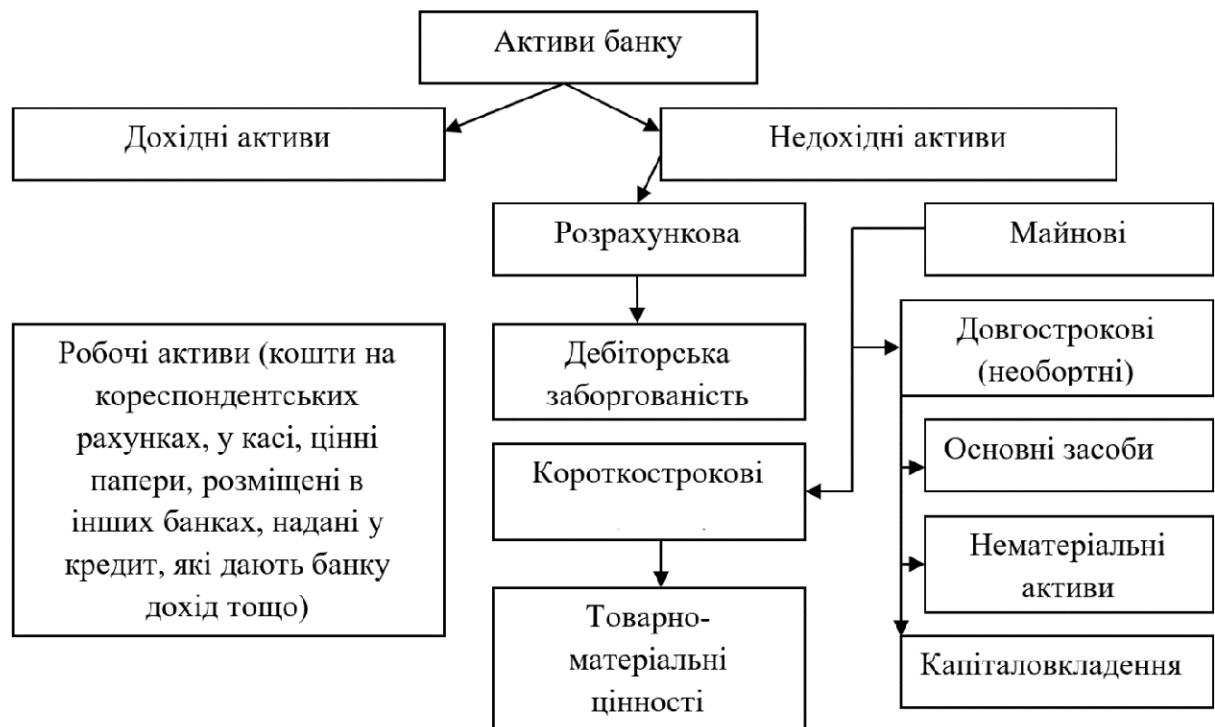

Рис. 1.2. Класифікація активів банку за дохідністю

З метою класифікації якості активів при розрахунку нормативу адекватності капіталу Національним банком України визначаються наступні категорії активів за ступенем ризику [15;16]:

- перша група активів із ступенем ризику 0 % (готівкові кошти, банківські метал, кошти в НБУ, державні цінні папери);
- друга група активів із ступенем ризику 10 % (короткострокові та довгострокові кредити органам державної влади, нараховані доходи за цими кредитами);
- третя група активів із ступенем ризику 20 % (активи, що демонструють явні проблеми, і за якими кінцеве погашення не є гарантованим);
- четверта група активів із ступенем ризику 50 % (активи, збитки за якими є майже визначеними, але їх обсяг поки що не визначений);
- п'ята група активів із ступенем ризику 100 % (активи, які без сумніву не будуть погашені і таким чином не є життєздатними активами банку).

Таким чином, активи банківської установи – це ресурси, контрольовані банком, або права на отримання таких ресурсів, що виникли в результаті минулих подій, використання або отримання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

1.2. Методичні підходи до аналізу активів банку

Метою аналізу активів банку є оцінка раціональності структури активів з точки зору забезпечення прибутковості та стабільності роботи банку та визначення шляхів її оптимізації і узагальнюючої оцінки.

Мета аналізу активів банку конкретизується у таких завданнях [1, с. 80]:

1. Дослідження та оцінка динаміки складу, обсягів та структури активів.
2. Дослідження та оцінка динаміки складу, обсягів і структури доходних і недоходних активів.

3. Дослідження та оцінка якості активів.
4. Дослідження та оцінка якості кредитного портфелю за класифікаційними видами кредитів.
5. Дослідження та оцінка портфелю цінних паперів.
6. Дослідження та оцінка іммобілізованих активів в дебіторську заборгованість, капітальні вкладення та інше.
7. Узагальнююча оцінка активів і визначення шляхів оптимізації їх структури.

Аналіз активів банківської установи включає [1]:

- визначення значень показників і нормативів діяльності банку, встановлених центральним банком;
- визначення та аналіз показників, що характеризують процес управління активами банку в цілому та управління окремими видами з урахуванням забезпечення ліквідності вкладених у них коштів;
- визначення значень внутрішніх показників і нормативів, що регулюють ступінь ризику (у тому числі ризику ліквідності) банківських операцій;
- визначення та аналіз показників прибутковості діяльності банку та ефективності процесу управління активами банку;
- визначення та аналіз показників ефективності активів окремих підрозділів банку та окремих видів операцій, аналіз чинників, що впливають на показники ефективності.

При аналізі активів банку розв'язуються наступні задачі:

- вибір сукупності показників, що характеризують активи;
- визначення значень обраних показників на певну дату аналізу або за певний період;
- порівняння отриманих значень показників з їх значеннями на попередні дати або за попередні періоди, з існуючими нормативними значеннями зі значеннями, що планувалися, якщо вони визначалися, а також з аналогічними показниками інших банків, близьких за характером і

масштабами діяльності;

– визначення чинників, що вплинули на отримані значення показників.

Результати аналізу активів дають кількісну інформацію, необхідну для ухвалення відповідних фінансових рішень. Наявність такої інформації, проте, слугує тільки однією з умов забезпечення ефективності прийнятих рішень.

Отже, аналіз активів банку як складова системи управління ними передуює прийняттю рішень з розміщення ресурсів в активи, будучи етапом, операцією й умовою їхнього прийняття (інформаційно-аналітичним забезпеченням), а потім узагальнює та оцінює результати рішень на основі підсумкової інформації.

Загальний аналіз активів банку ґрунтується на застосуванні методик вертикального та горизонтального аналізу, які передбачають обчислення та подальшу оцінку таких показників:

- процентні співвідношення окремих показників з агрегованим показником;
- абсолютні зміни кінцевих показників порівняно з початковими (базисними);
- темпи зростання або приросту показників в аналітичному періоді.

У процесі вертикального, або структурного аналізу активів визначається питома вага активів за їх цільовим використанням, ступенем ліквідності, рівнем дохідності, а також склад та структура кожного виду активів: кредитного портфеля, портфелю цінних паперів, високоліквідних та інших активів. Вертикальний аналіз структури балансу дає змогу робити висновки про перерозподіл вкладень у різні види активів і про зміни джерел фінансування підприємства. Результати цього аналізу використовуються в процесі оцінки якості складу активів та їх оптимізації. Вони, як правило, оформляються в таблиці та графічно у формі секторних або стовпчикових діаграм.

Горизонтальний, або трендовий, аналіз дає змогу вивчити динаміку

активів у цілому й окремих їх видів у часі, визначити загальні тенденції їх зміни або тренду.

Результати цього аналізу оформляються графічно у формі стовпчикових діаграм та лінійних графіків, що полегшує визначення лінії тренду.

Вертикальний та горизонтальний аналіз під час загального вивчення активів зазвичай здійснюється одночасно.

Характеристика основних методів аналізу, що можуть використовуватися в ході аналізу активів, наведена у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Методи аналізу активів

Вид	Сутність
1	2
Горизонтальний (трендовий) аналіз	– порівняння показників звітної періоду з показниками попереднього періоду сукупно та в розрізі складових активів; – порівняння показників звітної періоду з показниками аналогічного періоду минулого року; – порівняння показників за ряд попередніх періодів сукупно та в розрізі складових недохідних активів.
Вертикальний (структурний) аналіз	– структурний аналіз активів у розрізі складових
Порівняльний аналіз	– порівняльний аналіз показників банку та галузі в цілому; – порівняльний аналіз показників банку з банками–конкурентами; – порівняльний аналіз активів, закріплених за окремими структурними підрозділами та центрами відповідальності; – порівняльний аналіз звітних та планових показників
Аналіз коефіцієнтів	– аналіз коефіцієнтів ефективності використання активів; – аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості; – аналіз коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності; – аналіз коефіцієнтів ділової активності; – аналіз коефіцієнтів ефективності діяльності банку.
Інтегральний аналіз	– портфельний аналіз; – Дюпонівська система інтегрального аналізу; – об’єктно–орієнтований інтегральний аналіз

Методика аналізу активів банківської установи надана на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Методика проведення аналізу активів банківської установи

Основними напрямками аналізу активів банку доцільно вважати аналіз їх структури та джерел формування.

Аналізуючи структуру активів, доцільно враховувати [17, с. 791]:

- частку працюючих активів у балансі банку, яка має бути не менша за 45–50%. Надмірна завантаженість балансу непрацюючими активами та майном призводить до зниження віддачі активів та втраті ліквідності;
- співвідношення основних видів працюючих активів (кредитів та цінних паперів). Вважається, що частка кредитів у портфелі активів банку не повинна перевищувати 60–65% валюти балансу, а частка цінних паперів має становити 20–25%;
- структуру кредитного портфеля. Аналіз має виявити частку міжбанківських кредитів, які особливо підлягають системним ризикам, частку забезпечених та незабезпечених кредитів, показати регіональну та галузеву

структури вкладень, а також обсяги довготермінових та короткотермінових кредитів.

1.3. Інформаційне забезпечення аналізу активів банку

Інформаційне забезпечення аналізу активів банківської установи складається з:

- нормативно-правової інформації, що надається в законах України, які регулюють діяльність банків (Закон «Про банки та банківську діяльність» [18], Податковий кодекс України [19] та ін.);

- директивної інформації, що міститься в постановах Кабінету Міністрів України, Національного банку України, наказах Міністерства фінансів та інших міністерств (Інструкція «Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України», затверджена постановою Правління НБУ № 89 від 11.09.2017 [20]; Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затверджена постановою Правління Національного банку України №14 від 21.02.2018 р. [21] та ін.);

- нормативно-довідкової інформації, що міститься у збірниках галузевих, відомчих, міжгалузевих нормативів, каталогах, проспектах тощо;

- обліково-економічної інформації, [1, с. 80-81].

Порядок формування та використання резервів для покриття втрат від кредитної діяльності регламентується Положенням НБУ «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями», затвердженим постановою Правління НБУ № 351 від 30 червня 2016 року [22].

Резерви для покриття втрат від кредитної діяльності створюються для підвищення стабільності і надійності банківської системи, захисту інтересів клієнтів і є обов'язковими для банків. Вони створюються для відшкодування

втрат тільки за основним боргом.

Для проведення аналізу активів банківської установи необхідно мати дві форми фінансової звітності банку, а саме: Звіт про фінансовий стан (Баланс) банку, Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати), Примітки до фінансової звітності [23].

Звіт про фінансовий стан банку (Баланс) – це баланс, в якому відображаються активи, зобов'язання та власний капітал банку на кінець звітного періоду. Статті цього Звіту розміщені в порядку зменшення ліквідності) [23]. За даними Звіту про фінансовий стан банку здійснюється контроль формування і розміщення грошових коштів, стану кредитних, інвестиційних та інших банківських операцій. Цей звіт характеризує в грошовому вираженні стан ресурсів банківської установи, джерела їх формування і напрями використання, а також фінансовий результати банку на початок та кінець звітного періоду. Звіт про фінансовий стан банку (Баланс) є основним документом бухгалтерської звітності, якій відображає суми залишків всіх рахунків аналітичного обліку, розташованих у порядку зростання їх номерів [1, с.16].

Звіти про фінансовий стан банків є головною складовою їх фінансової звітності. Аналіз цих звітів дозволяє визначити склад та динаміку активів, наявність власних коштів, зміни в структурі джерел формування активів, контролювати ліквідність банків, здійснювати управління фінансовою стійкістю. Звіт про фінансовий стан банку має уніфіковану форму. На його основі можна оцінити надійність, ліквідність та фінансову стійкість банку.

Звіт про фінансовий стан банку складається з активу та пасиву і відображає, як на даний момент часу розподілені активи та пасиви, і яким чином здійснюється фінансування активів за допомогою власного капіталу та зобов'язань.

В Звіті про фінансовий стан банку і в примітках до фінансової звітності активи згруповано за напрямками використання та ступенем ліквідності.

При групуванні статей активу за ступенем ліквідності виділяють такі

активи:

а) касові (готівкові кошти, кореспондентський рахунок у НБУ), кошти на рахунках в інших банках («первинні резерви»);

б) вкладення коштів у цінні папери (частина цих активів може бути оперативно переведена в грошові кошти з невеликим ризиком втрат і являє собою «вторинні резерви»);

в) кредити, видані фізичним, юридичним особам, іншим банківським установам (малоліквідні активи, оскільки для банків існує ризик можливого несвоєчасного погашення);

г) капіталовкладення — інвестування коштів у рухоме і нерухоме майно, створення філій, спільних підприємств тощо (неліквідні активи).

При групуванні статей звіту про фінансовий стан з погляду економічної сутності банківських операцій виділяють наступні статті активу:

а) операції з клієнтурою, у тому числі усі види операцій з надання кредитів і залучення ресурсів;

б) міжбанківські операції, які в активі й пасиві охоплюють усі операції з банками, у тому числі коротко- і довгострокові. В активі серед них переважають ліквідні статті;

в) інші банківські операції, куди входять в основному вкладення коштів у цінні папери, у тому числі в короткострокові ліквідні папери.

Банк надає всі статті доходів та витрат, що групуються за операціями банку, в єдиному Звіті про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіті про фінансові результати) або у двох окремих звітах: Звіті про прибутки і збитки та Звіті про сукупний дохід за звітний період наростаючим підсумком..

Звіт про прибутки та збитки відображає ефективність діяльності банку за звітний період. Якщо баланс відображає фінансовий стан банку на конкретну дату, то звіт про прибутки та доходи дає картину фінансових результатів за певний період (квартал, півріччя, 9 місяців, рік).

У дохідній частині звіту виділяються:

а) проценти, отримані за кредитами, наданими юридичним і фізичним

особам; за міжбанківськими кредитами; за операціями з векселями;

б) доходи і комісія від послуг, наданих клієнтам і банкам на основі кореспондентських відносин;

в) доходи від операцій із цінними паперами, у тому числі: від реалізації цінних паперів; за акціями банку;

г) інші.

До витрат входять:

а) проценти, сплачені за поточними й іншими рахунками клієнтів; депозитами підприємств, організацій; внесками фізичних осіб; кредитами, отриманими від НБУ; міжбанківськими кредитами;

б) комісія, сплачена банкам за кореспондентськими відносинами;

в) витрати за операціями з цінними паперами;

г) витрати на утримання апарату управління: виплати основної і додаткової заробітної плати; відрахування в державні фонди;

д) інші.

До складу іншого сукупного доходу входять статті доходів і витрат, що не визнаються у складі прибутку або збитку, а саме: результати переоцінки основних засобів та нематеріальних активів, накопичені курсові різниці від перерахунку фінансової звітності господарської одиниці за межами України, результати переоцінки фінансових активів у портфелі банку на продаж, результати переоцінки хеджування грошових потоків, частка іншого сукупного доходу асоційованої компанії, актуарні прибутки (збитки) за пенсійними планами з визначеними виплатами [23].

Після статей доходів і витрат показується фінансовий результат діяльності банку — прибуток (збиток) до оподаткування. Після відрахування податку з прибутку залишається чистий прибуток, розміри якого показують чистий фінансовий результат роботи банку за звітний період.

Для аналізу активів банківської установи важливим джерелом інформації є також дані рахунків аналітичного обліку, кредитних справ, що дають змогу деталізувати (розшифрувати) певні балансові рахунки

(наприклад, визначаючи показники ліквідності, детально аналізують кредитний портфель банку з погляду якості виданих позичок).

Отже, фінансовий стан банківської установи значною мірою залежить від якості її активів.

Активи банківської установи – це ресурси, контрольовані банком, або права на отримання таких ресурсів, що виникли в результаті минулих подій, використання або отримання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Активи банку класифікуються за різними ознаками: за рівнем дохідності, ліквідності, диверсифікованості, за рівнем ризику.

Метою аналізу активів банку є оцінка структури активів з точки зору забезпечення прибутковості та стабільності роботи банку та визначення шляхів підвищення якості та ефективності використання активів банку.

Основними методами аналізу активів банку: є горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, коефіцієнтний аналіз.

Інформаційною базою аналізу активів банківської установи є фінансова звітність, яка включає звіт про фінансовий стан (баланс) та звіт про прибутки та збитки банку.

В другому розділі роботи на підставі фінансової звітності за 2018-2020 роки здійснимо аналіз активів АТ «ОТП Банк».

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ (НА ПРИКЛАДІ АТ «ОТП БАНК»)

2.1. Загальна характеристика об'єкта дослідження

Дослідження стану активів банківської установи здійснювалося на підставі даних діяльності АТ «ОТП Банк».

АТ «ОТП Банк» є банком зі 100% іноземним капіталом. 1 червня 2006 року було підписано угоду про продаж угорському ВАТ «Центральна Ощадна каса і комерційний Банк» (OTP Bank Plc.) 100% акцій Акціонерного комерційного банку «Райффайзенбанк Україна», що був створений на підставі Договору про створення та діяльність Акціонерного комерційного банку «Райффайзенбанк Україна» від 13 листопада 1997 року та рішення Установчих зборів банку від 28 листопада 1997 року [24].

7 листопада 2006 року до державного реєстру банків здійснено запис про реєстрацію нової редакції статуту Закритого акціонерного товариства «ОТП Банк» у зв'язку зі зміною назви банку з Акціонерний комерційний банк «Райффайзенбанк Україна» на Закрите акціонерне товариство «ОТП Банк».

Угорський банк став стовідсотковим власником «Райффайзенбанк Україна», і банк, відповідно, було перейменовано в «ОТП Банк».

На виконання вимог Закону України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 року №514-VI та у відповідності з рішенням Загальних зборів акціонерів Закрите акціонерне товариство «ОТП Банк» змінило своє найменування на Публічне акціонерне товариство «ОТП Банк».

У відповідності з з Рішенням Загальних зборів акціонерів від 5 квітня 2018 року ПАТ «ОТП Банк» змінило тип акціонерного товариства АТ «ОТП

Банк» з публічного на приватне та відповідно змінено найменування на Акціонерне товариство «ОТП Банк».

Сьогодні АТ «ОТП Банк» – один з найбільших вітчизняних банків, визнаний лідер фінансового сектору України. Банк надає повний спектр фінансових послуг для корпоративних і приватних клієнтів, а також представників малого та середнього бізнесу. На українському ринку він має стійку репутацію соціально відповідальної, надійної і стабільної структури, що пропонує споживачам сервіси європейської якості.

Єдиним акціонером банку виступає OTP Bank Plc. – юридична особа за законодавством Угорщини, лідер угорського банківського ринку, який надає послуги у сфері страхування, нерухомості, факторингу, лізингу та управління інвестиційними та пенсійними фондами.

Банк у своїй діяльності керується Законами України «Про банки та банківську діяльність», «Про акціонерні товариства», «Про цінні папери та фондову біржу», «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, іншим чинним законодавством України, а також нормативно-правовими актами Національного банку України та інших органів виконавчої влади.

АТ «ОТП Банк» здійснює свою діяльність за допомогою регіональної мережі, що складається із 86 безбалансових операційних відділень (на базі чотирьох з них працюють регіональні дирекції, зареєстровані Національним банком України), та регіональної дирекції Київського регіону, створеної в організаційній структурі Головного офісу банку.

На 31 грудня 2020 року кількість працівників банку становить 3205 осіб, що на 157 осіб менше ніж на кінець 2019 року.

На підставі ліцензії Національного банку України №191 від 5 жовтня 2011 року банк надає повний спектр банківських послуг.

На підставі відповідних ліцензій НКЦПФР банк може здійснювати депозитарну діяльність зберігача цінних паперів та професійну діяльність на фондовому ринку з торгівлі цінними паперами: брокерську, дилерську

діяльність і андерайтинг. Банк є повним учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Банк не здійснює діяльність у сфері матеріального виробництва, торгівлі, страхування, крім виконання функцій страхового посередника. Банк є повним учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

АТ «ОТП Банк» активно впроваджує нові види послуг та удосконалює традиційні, розробляє та впроваджує сучасні форми обслуговування. Пріоритетним в АТ «ОТП Банк» є комплексне обслуговування клієнтів. Це дає можливість кожному підприємству чи фізичній особі, які звернулися в банк за однією послугою, отримати спеціально сформований індивідуальний перелік послуг, який не лише заощадить кошти клієнта, а й сприятиме його фінансовому зростанню.

Для забезпечення конкурентної прибутковості акціонерного АТ «ОТП Банк» залучає широкі верстви населення і підприємства до процесу інвестування української економіки, створюючи систему, що передбачає втілення індивідуального підходу до вимог клієнтів і орієнтовану на постійне зростання продажу стандартних банківських продуктів та послуг.

Основною метою АТ «ОТП Банк» є зростання вартості банку.

АТ «ОТП Банк» є універсальним банком, який працює на ринках індивідуальних і корпоративних клієнтів, міжнародних ринках. Відсутність вузької спеціалізації обумовлена стратегією банку.

2.2. Аналіз структури і динаміки активів банку

Аналіз структури, складу і динаміки активів АТ «ОТП Банк» на підставі даних фінансової звітності за 2018-2020 роки наданий в таблиці 2.1 (Додаток А).

В 2018-2020 рр. спостерігається позитивна тенденція зростання валюти балансу банку. За цей період активи і пасиви банку збільшилися на 25334342

Таблиця 2.1

Динаміка та структура активів АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 роках

Показники, тис. грн.	На кінець 2017 р.		На кінець 2018 р.		На кінець 2019 р.		На кінець 2020 р.		Відхилення 2020/2018		
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	Питома вага
1. Грошові кошти	2182720	6,49	2320458	6,00	3139593	7,00	3510420	5,95	+1327700	+60,83	-0,54
2. Кошти в інших банках	3714347	11,05	2509984	6,49	4308470	9,61	13628078	23,11	+9913731	+266,90	+12,08
- залишки на коррахунках	3490422	10,38	2491036	6,44	3069137	6,85	13609609	23,08	+10119187	+289,91	+12,70
- депозити та кредити	223925	0,67	18948	0,05	1239333	2,76	18469	0,03	-205456	-91,75	-0,63
3. Кредитний портфель	21085627	62,70	27762231	71,76	25469028	56,81	27797157	47,14	+6711530	+31,83	-15,56
4. Портфель цінних паперів	5152288	15,32	4790391	12,38	10844079	24,19	12507619	21,21	+7355331	+142,76	+5,89
5. Інвестиційна нерухомість	39038	0,12	39381	0,10	28152	0,06	27857	0,05	-11181	-28,64	-0,07
6. Основні засоби (в т.ч. арендовані) та нематеріальні активи	423358	1,26	506109	1,31	762481	1,70	1185029	2,01	+761671	+179,91	+0,75
7. Інші активи	1030286	3,06	758251	1,96	277002	0,62	305846	0,52	-724440	-70,31	-2,55
Усього активів	33627664	100,0	38686805	100,0	44828805	100,0	58962006	100,0	+25334342	+75,34	X

тис.грн. або на 75,34% і на початок 2021 року становили 58962006 тис. грн. Це свідчить про зростання обсягів діяльності банку в 2018-2020 роках, його стабільну діяльність.

При загальних темпах зростання активів в 2018-2020 роках на 75,34%, грошові кошти збільшилися на 60,33%, кошти на коррахунках – на 289,91%, а кредитний портфель банку збільшився на 31,83%. Це позначає, що банк в 2018-2020 роках значно розширив кредитну діяльність, але більш турбувався про свою ліквідність та надійність.

Впродовж досліджуваного періоду спостерігається тенденція поступового розширення діяльності банку на ринку цінних паперів. Портфель цінних паперів АТ «ОТП Банк» збільшився на 7355331 тис. грн. або на 46,06 %. Але інвестиції в нерухомість зменшилися в 2018-2020 роках на 11181 тис.грн. або на 28,64%.

Збільшення вартості основних засобів впродовж аналізованого періоду за абсолютним розміром на 761671 тис. грн. або на 179,91 % майже не привело до значної зміни їх питомої ваги в структурі активів банку.

Отже, динаміка всіх статей активу балансу АТ «ОТП Банк» свідчить про розширення обсягів діяльності банку. Що стосується структури активів, то найбільшу питому вагу займає кредитний портфель (71,76% на кінець 2018 року і 47,14% на кінець 2020 року). Зменшення питомої ваги кредитного портфеля в активах банку в 2019-2020 році свідчить з одного боку про зниження кредитних ризиків, а з іншого про зниження попиту на кредитні кошти.

Оптимальним значенням питомої ваги високоліквідних активів у загальних активах банку є 15 %. Частка високоліквідних активів у загальній сумі активів в 2018-2020 рр. нижче за оптимальне значення.

Якісний склад активів банку характеризується співвідношенням продуктивних і непродуктивних активів. До продуктивних активів відносять всі операції з клієнтами (кредитний, інвестиційний портфелі). І показником активності банку є питома вага кредитно-інвестиційного портфелю в його активах. За даними таблиці 2.1 цей показник для АТ «ОТП Банк» на початок 2018 року становить 78,02%, на кінець 2018 – 84,14%, на кінець 2019 – 81%, а на кінець

2020 року – 68,36%. Така кредитно-інвестиційна політика банків 2018-2019 роках є ризиковою, а в 2020 році – активною. Це підтверджується критеріями оцінки кредитно-інвестиційної політики банків (табл. 2.2) [1, с.116].

Таблиця 2.2

Критерії оцінки кредитно-інвестиційної політики банку

Значення показника питомої ваги кредитно-інвестиційного портфелю в його активах, %	Характеристика кредитно-інвестиційної політики банку
Менше 65	Пасивна
65 – 75	Активна
Більше 75	Ризикова

Що стосується портфелю цінних паперів, то його частка у загальній сумі активів є значною. Так, на початок 2018 р. частка портфелю цінних паперів дорівнювала 15,32 %, на кінець 2018 – 12,38 %, 2019 р. – 24,19 %, 2020 р. – 21,21%.

Дуже малу частку займають низьколіквідні активи: на початок 2018 р. – 4,32 %, на кінець 2018 – 3,27 %, 2019 р. – 2,32 %, 2020 р. – 2,63%.

Отже, можна сказати, що склад і структура активів відповідає основним принципам і напрямам розвитку банку, але розвиток активів далі вимагає їх коригування в напрямі оптимізації питомої ваги кредитно-інвестиційного портфеля, зменшення частки ризикових активів.

З метою виявлення ролі кожного виду активів та тенденцій, що складаються під час формування активів, необхідно проаналізувати динаміку, склад і структуру дохідних і недохідних активів.

До дохідних активів відносять кошти в інших банках (депозити та кредити), портфель цінних паперів, кредитний портфель.

Цей аналіз можна зробити на підставі таблиці 2.1 (табл. 2.3). Аналіз даних свідчить про зростання як дохідних, так і недохідних активів за абсолютним розміром. Так дохідні активи збільшилися за 2018-2020 роки на 13861405 тис.грн. або на 52,38%. Недохідні активи збільшилися на 11472937 тис.грн. або на 160,11%. Частка недохідних активів в активах банку за досліджувані роки зросла на 10,30%, а дохідних – знизилася на 10,30%. Такий стан структури

Таблиця 2.3

Склад та структура активів АТ «ОТП Банк» в 2018 -2020 роках з погляду їх дохідності

Показники, тис. грн.	На кінець 2017 р.		На кінець 2018 р.		На кінець 2019 р.		На кінець 2020 р.		Відхилення 2020/2018		
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	Питомиї ваги
1. Дохідні активи	26461840	78,69	32571570	84,19	37552440	83,77	40323245	68,39	+13861405	52,38	-10,30
2. Недохідні активи	7165824	21,31	6115235	15,81	7276365	16,23	18638761	31,61	+11472937	160,11	10,30
Всього активів	33627664	100,00	38686805	100,00	44828805	100,00	58962006	100,00	25334342	75,34	X

активів АТ «ОТП Банк» за дохідністю свідчить про те, що банк робить ставку насамперед на підтримання своєї ліквідності, а потім вже на підвищення доходності.

2.2. Аналіз ліквідності і ефективності використання активів

Важливим етапом аналізу активів банківської установи є виявлення того, наскільки банк дотримується нормативів ліквідності, встановлених Національним банком України (НБУ). Встановлення нормативних вимог щодо ліквідності, обов'язкових для кожної банківської установи, є завданням центральних банків ряду країн. Це дає змогу здійснювати контроль за ліквідністю банків та підтримувати необхідний рівень ліквідності банківської системи в цілому. Для цього застосовується метод коефіцієнтів, Метод коефіцієнтів дає змогу виявити кількісний зв'язок між групами та розділами балансу. Таким чином визначають питому вагу окремих складових активів у загальному обсязі активів або окремих груп та розділів балансу. Одержані значення порівнюються з нормативними значеннями і аналізуються в динаміці.

НБУ своєю постановою від 28 серпня 2001 р. № 368 затвердив Інструкцію про порядок регулювання діяльності банків України, якою для банків на даний момент часу встановлено такі нормативи ліквідності [15]:

- норматив короткострокової ліквідності (Н6);
- коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами (LCR_{BV}) та в іноземній валюті (LCR_{IV}) [15].

Норматив миттєвої ліквідності (Н4) і норматив поточної ліквідності (Н5) було відмінено Постановою Національного банку № 102 від 01.08.2019 р.

Норматив короткострокової ліквідності (Н6) встановлюється для контролю за здатністю банку виконувати прийняті ним короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів і визначається як співвідношення

ліквідних активів (Ал) до короткострокових зобов'язань (Зк) зі строком погашення до одного року [15]:

$$H6 = \frac{A_{л}}{З_{к}} \cdot 100\% \quad (2.1)$$

До ліквідних активів при розрахунку цього нормативу відносять готівкові кошти, банківські метали, кошти на кореспондентських рахунках і короткострокові депозити в НБУ та інших банках, короткострокові кредити, що надані іншим банкам.

До зобов'язань належать кошти до запитання та короткострокові депозити інших банків і клієнтів, кошти бюджету України, короткострокові кредити, одержані від НБУ та інших банків, короткострокові цінні папери власного боргу, емітовані банком, зобов'язання за всіма видами гарантій, порук, авалів, зобов'язання з кредитування, що надані клієнтам і банкам.

Нормативне значення нормативу Н6 має бути не менше 60 % [15].

Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) - норматив ліквідності, який установлює мінімально необхідний рівень ліквідності для покриття чистого очікуваного відпливу грошових коштів протягом 30 календарних днів з урахуванням стрес-сценарію (чистий очікуваний відплив грошових коштів).

Банк розраховує коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) щодня як співвідношення високоякісних ліквідних активів до чистого очікуваного відпливу грошових коштів. Банк відносить до високоякісних ліквідних активів активи, що відповідають характеристикам та вимогам, установленим Національним банком.

За даними фінансової звітності значення обов'язкових економічних нормативів ліквідності АТ «ОТП Банк» представлені в табл. 2.4. В 2018–2020 рр. всі обов'язкові нормативи ліквідності значно перевищували нормативне значення.

Таким чином, АТ «ОТП Банк» дотримувався і значно перевищував встановлені Національним банком нормативні значення. Однак таку ситуацію не можна вважати цілком позитивною. Значне перевищення банком

нормативних значень коефіцієнтів ліквідності свідчить про те, що банк працює дуже обережно, а тому занадто багато своїх коштів вкладає у високоліквідні активи, які зазвичай є менш дохідними, ніж активи з більшим строком вкладення коштів. Отже, банк з погляду отримання доходу неефективно використовує запозичені на ринку фінансові ресурси протягом всього досліджуваного періоду, і пов'язано з тією ситуацією, яка склалася в економіці і в банківській системі України взагалі.

Далі розрахуємо додаткові коефіцієнти ліквідності, які характеризують ліквідність банку та чинники, які на неї впливають. Розрахунки додаткових коефіцієнтів ліквідності АТ «ОТП Банк» представлено в табл. 2.5.

Як свідчать дані, наведені в розрахунковій табл. 2.5, в 2018-2020 роках банк забезпечував високий понаднормативний рівень коефіцієнтів загальної ліквідності (відповідно 112,82%, 117,42%, 122,10%, 120,66% за норми не менше 100 %), і це забезпечувало спроможність банку погашати будь-які зобов'язання і борги перед клієнтами.

Забезпеченість робочих активів високоліквідними в 2018-2019 роках була нижче нормативного значення (не менше 20 %), а на кінець 2020 року відповідала нормативному значенню. Про рівень забезпеченості дохідними активами всіх зобов'язань банку свідчить коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань. За нормативу в межах 70—80 % він перевищував нормативне значення.

Доповнюючим показником ресурсної ліквідності є коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів. Як видно із табл. 2.5, спостерігається позитивна тенденція зростання цього показника. Це позначає, що ризик ліквідного погашення основного обсягу зобов'язань перед клієнтами банку має тенденцію до зниження. Отже, видані кредити забезпечені переважачим обсягом залучених депозитів і АТ «ОТП Банк» не загрожує незбалансована ліквідність.

Як показує коефіцієнт генеральної ліквідності, продовжує залишатися достатньою спроможність банку погашати зовнішні зобов'язання за залуче-

Таблиця 2.4

Аналіз дотримання обов'язкових нормативів ліквідності, встановлених НБУ, в АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 рр.

Норматив	Нормативне значення	Значення на кінець року			
		2017	2018	2019	2020
Норматив миттєвої ліквідності Н4	>20%	48,41	53,78	відмінено НБУ	відмінено НБУ
Норматив поточної ліквідності Н5	>40 %	53,3	51,58	відмінено НБУ	відмінено НБУ
Норматив короткострокової ліквідності Н6	>60%	91,65	92,85	104,54	99,32
Коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами LCR_{вв}	>80%	-	-	175,07	201,93
Коефіцієнт покриття ліквідністю в іноземній валюті LCR_{ив}	з 31.12.2018 > 80%, з 01.06.2019 > 90%, з 01.12.2019 >100%	-	-	147,26	229,39

Таблиця 2.5

Вихідні дані та розрахунок додаткових показників, що характеризують
ліквідність АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 роках

№	Назва показників	На кінець року				Темп зростання,%
		2017	2018	2019	2020	
Вихідні дані, тис. грн.						
1.	Зобов'язання в депозитах усіх видів	21773502	22688169	5455204	5583004	25,6
2.	Активи загальні	33627664	38686805	44828805	58962006	175,3
3.	Зобов'язання всіх видів	29806577	32946368	36715324	48867164	163,9
4.	Активи високоліквідні	5673142	4811494	6208730	17120029	301,8
5.	Активи робочі	32134982	37383064	43761170	57443274	178,8
6.	Активи дохідні	26461840	32571570	37552440	40323245	152,4
7.	Активи в майні (основні засоби)	423358	506109	762481	1185029	279,9
8.	Видані кредити	21085627	27762231	25469028	27797157	131,8
Розрахунок додаткових коефіцієнтів ліквідності						Оптимальне значення
1.	Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку (ряд.2 : ряд.3)	112,82%	117,42%	122,10%	120,66%	Не менше 100%
2.	Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів (р.4 : р. 5)	17,65%	12,87%	14,19%	29,80%	Не менше 20%
3.	Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань (ряд.6 : ряд.3)	88,78%	98,86%	102,28%	82,52%	Близько 70-80%
4.	Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (ряд.8 : ряд.1)	0,97	1,22	4,67	4,98	X
5.	Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань ((ряд.4 + ряд.7) : ряд.3)	0,20	0,16	0,19	0,37	X

ними і позиченими коштами високоліквідними активами та через продаж нерухомості (майно і незавершені капітальні вкладення). І цей коефіцієнт підвищився в 2019-2020 роках.

Отже, розрахована і розглянута в табл. 2.4 і 2.5 система показників ліквідності АТ «ОТП Банк» показала, що він дотримувався в 2018–2020 рр.

нормативних вимог НБУ щодо ліквідності і забезпечував активами свою здатність погашати будь-які вимоги за своїми зобов'язаннями перед клієнтами, що розмістили свої гроші в цьому банку на рахунках, а також перед кредиторами з господарської діяльності та акціонерами.

Таким чином, за результатами аналізу визначено, що проблем з ліквідністю АТ «ОТП Банк» не має, а її рівень за результатами аналізу є надлишковим.

Для аналізу активів банківської установи також використовуються показники, які характеризують ефективність використання активів (рентабельність, доходність). В табл. 2.6 представлений розрахунок цих показників для АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 роках. Як видно з табл. 2.6, за 2018-2020 роки практично всі показники ефективності використання активів знизилися.

Так рентабельність активів зменшилась на 39,8%, рентабельність доходних активів – на 34,6%.

Коефіцієнт доходності активів характеризує середній рівень доходності активних операцій банку. Він збільшився на 26,5 %. Збільшення даного показника не завжди є свідченням підвищення ефективності, тобто прибутковості активних операцій банку. Оскільки рентабельність активів знизилася, тому зростання коефіцієнта доходності активів не свідчить про підвищення ефективності активних операцій АТ КБ «ОТП Банк» в 2018-2020 роках.

Чиста процентна маржа розкриває не тільки рівень дохідності активів від процентної різниці, а й характеризує ефективність контролю банку за дохідними активами і дешевими ресурсами. Підвищення рівня процентної маржі знижує ризикованість банківських операцій і одночасно підвищує ефективність управління. Чиста процентна маржа слугує для покриття витрат банку і ризиків, у тому числі й інфляційного, створення прибутку. Оптимальним значенням показника є 4,5 %. Тобто значення чистої процентної

Таблиця 2.6

Вихідні дані та розрахунок показників ефективності використання активів
АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 роках

№	Назва показників	На кінець року			Темп зростання, %
		2018	2019	2020	
1	2	3	4	5	6
Вихідні дані, млн. грн.					
1.	Чистий прибуток	2 292 640	2 663 593	1 979 378	86,3
2.	Загальні доходи	39 458	54 921	71 618	181,5
3.	Процентні доходи	4 796 274	5 253 438	5 118 846	106,7
4.	Процентні витрати	1 553 043	1 635 423	1 361 708	87,7
5.	Середньорічна вартість загальних активів	36 157 234,5	41 757 805	51 895 405,5	143,5
6.	Середньорічна вартість доходних активів	29 516 705	35 062 005	38 937 842,5	131,9
Розрахунок показників ефективності використання активів					
1.	Рентабельність активів, % (ряд.1 : ряд.5) •100	6,34	6,38	3,81	60,2
2.	Рентабельність дохідних активів, % (ряд.1 : ряд.6) •100	7,77	7,60	5,08	65,4
3.	Коефіцієнт доходності активів (ряд.2 : ряд.5)	0,0011	0,0013	0,0014	126,5
4.	Чиста процентна маржа (рівень доходності активів) (ряд.3-ряд.4):ряд.5•100	8,97	8,66	7,24	80,7

маржі АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 роках перевищує оптимальне значення, причому її значення зменшується.

Отже, в 2018-2020 роках ефективність використання активів АТ «ОТП Банк» знизилась.

2.4. Аналіз інвестиційного та кредитного портфелів банку як складових активів

Основними дохідними активами АТ «ОТП Банк» є кредитний і інвестиційний портфелі. На рис. 2.1 представлена динаміка обсягів кредитного та інвестиційного портфелів банку в 2018-2020 рр., на якому видно, що спостерігалась тенденція збільшення як кредитного портфеля, так і інвестиційного портфеля банку, але за обсягами на першому місці для ОТП Банку в досліджуваному періоду є кредитна діяльність, хоч темп зростання інвестиційного портфеля випереджає темп зростання кредитного портфеля.

Спочатку проаналізуємо інвестиційний портфель банку, а потім кредитний.

До складу інвестиційного портфеля АТ «ОТП Банк» входять цінні папери в портфелі на продаж (інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток або збиток); цінні папери в портфелі до погашення (інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід); інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю; інвестиції в дочірні компанії.

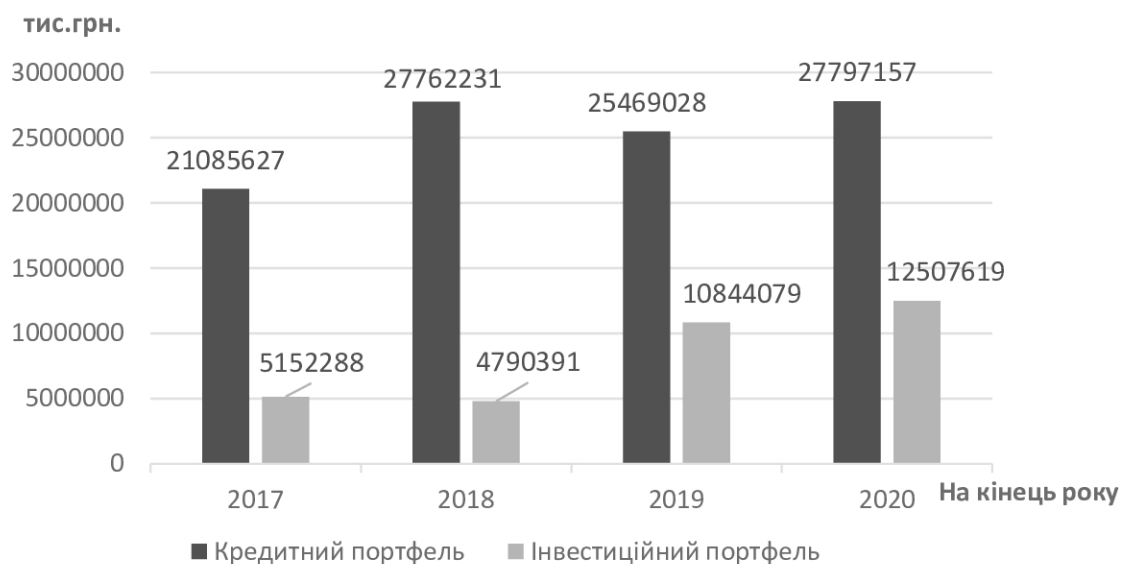

Рис. 2.1. Динаміка обсягів кредитного та інвестиційного портфелів АТ «ОТП Банк» в 2018 -2020 рр.

В таблиці 2.7 наданий склад і структура інвестиційного портфеля АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 рр. Загалом протягом 2018-2020 років обсяг інвестиційного портфелю банку збільшився на 7355331 млн.грн. або на 142,76%.

В структурі інвестиційного портфеля банку на кінець 2017, 2018 і 2019 років переважають інвестиції в цінні папери за амортизованою собівартістю (на кінець 2017 – 86,53%, на кінець 2018 – 76,77%, на кінець 2019 р. – 66,51%). На кінець 2020 року переважають інвестиції в цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід (52,82%).

Портфель цінних паперів АТ «ОТП Банк» протягом досліджуваного періоду був недиверсифікованим, тобто представлений в основному державними борговими цінними паперами.

Далі дослідимо кредитний портфель банку.

В структурі активів АТ «ОТП Банк» кредитний портфель займає найбільшу питому вагу і забезпечують отримання ним більшої частини всіх доходів (табл. 2.1). Кредитні операції є високодохідними, але й разом з тим зростання частки кредитних вкладень в загальному обсязі активів свідчить про підвищення ризиковості діяльності банку в цілому. Отже поступове зниження частки кредитного портфеля в активах АТ «ОТП Банк» в 2019-2020 рр. підтверджує зниження ризиковості в діяльності банку.

Дослідимо динаміку та структуру кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» за видами кредитів (табл. 2.8).

Протягом всього досліджуваного періоду відбулося поступове зростання обсягів кредитування банком на 6711530 тис.грн. або на 31,83%, що є позитивним явищем, адже кредитування – головне джерело отримання прибутку банком. Найбільший обсяг кредитів було надано юридичним особам та фізичним особам-підприємцям, причому спостерігається чітка тенденція щодо зростання їх питомої ваги в 2019-2020 рр. (50,06% - на кінець 2018 року, 60,39% - на кінець 2019 року і 67,97% - на кінець 2020 года). Висока питома

Таблиця 2.7

Склад і структура інвестиційного портфеля АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 р.

Види інвестицій	На кінець 2017 р.		На кінець 2018 р.		На кінець 2019 р.		На кінець 2020 р.		Відхилення 2020/2018		
	млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%	питомої ваги
Портфель до погашення (інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід)											
Боргові цінні папери	693205	13,45	1143316	23,87	3667473	33,82	6715528	53,69	+6022323	+868,77	+40,24
- Державні боргові цінні папери	693022	13,45	1143076	23,86	3647425	33,64	6710631	53,65	+6017609	+868,31	+40,20
- Корпоративні та банківські боргові цінні папери	183	0,00	240	0,01	20048	0,18	4897	0,04	+4714	+2575,96	+0,04
Дольові цінні папери	855	0,02	1311	0,02	-	-	-	-	-855	-100,00	-0,02
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	694060	13,47	1144627	23,89	3667473	33,82	6715528	53,69	+6021468	+867,57	+40,22
Резерв на покриття очікуваних кредитних збитків	-	-	(31664)	(0,66)	(35690)	(0,33)	(109327)	(0,87)	-109327	-	-0,87
Всього	694060	13,47	1112963	23,23	3631783	33,49	6606201	52,82	5912141	+851,82	+39,35
Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю											
Державні боргові цінні папери	4458228	86,53	3677428	76,77	7212296	66,51	5901418	47,18	+1443190	+32,37	-39,35
Всього	4458228	86,53	3677428	76,77	7212296	66,51	5901418	47,18	+1443190	+32,37	-39,35
РАЗОМ	5152288	100,00	4790391	100,00	10844079	100,00	12507619	100,00	+7355331	+142,76	X

Таблиця 2.8

Структура кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» за видами кредитів в 2018-2020 рр.

Види кредитів	На кінець 2017 р.		На кінець 2018 р.		На кінець 2019 р.		На кінець 2020 р.		Відхилення 2020/2018		
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	Питомиї ваги
Кредити юридичним особам та фізичним особам-підприємцям	15185729	55,67	16799023	50,06	18008447	60,39	21416831	67,97	+6231102	+41,03	+12,30
Іпотечні кредити фізичним особам	3953255	14,49	3359928	10,01	8172464	27,41	8199328	26,02	+4246073	+107,41	+11,53
Споживчі кредити фізичним особам	3393511	12,44	6106219	18,20	2395346	8,03	1506029	4,78	-1887482	-55,62	-7,66
Інші кредити фізичним особам	870	0,00	1287	0,00	4022	0,01	3478	0,01	+2608	+299,77	+0,01
Заборгованість за фінансовою орендою	4744709	17,40	7104588	21,18	542564	1,82	385275	1,22	-4359434	-91,88	-16,18
Кредити за договорами зворотного репо	-	-	184113	0,55	696130	2,34	-	-	-	-	-
Всього виданих кредитів	27278074	100,00	33555158	100,00	29818973	100,00	31510941	100,00	+4232867	+15,52	X
Резерви під знецінення	6192447	22,70	5792927	17,26	4349945	14,59	3713784	11,79	-2478663	-40,03	-10,91
Всього кредитів за мінусом резервів	21085627	77,30	27762231	82,74	25469028	85,41	27797157	88,21	+6711530	+31,83	+10,91

вага кредитів, наданих юридичним особам і фізичним особам-підприємцям, може свідчити про задовільну структуру кредитного портфелю з точки зору галузевої диверсифікації.

В 2019-2020 роках спостерігається тенденція поступового зростання обсягів іпотечного кредитування фізичних осіб. За 2018-2020 роки вони збільшилися за абсолютним розміром на 4246073 тис.грн. або на 107,41%, а за питомою вагою в структурі кредитного портфелю – на 11,53%. Як свідчать дані табл. 2.8, в 2019-2020 рр. спостерігається тенденція зниження як обсягів, так і питомої ваги споживчих кредитів, наданих фізичним особам, а також і заборгованості за фінансовою орендою.

Далі здійснимо аналіз кредитного портфелю АТ «ОТП Банк» за строками погашення кредитної заборгованості, який дає змогу виявити ті програми кредитування банківської установи, які користуються найбільшим попитом у клієнтів (табл. 2.9). На кінець 2017 року найбільшу питому вагу у кредитному портфелі банківської установи займали кредити зі строком погашення від 3 до 12 місяців (33,05%), від 1 до 5 років (28,86%), на вимогу до 1 місяця (21,33%); на кінець 2018 року - від 1 до 5 років (33,25%), від 3 до 12 місяців (31,63%); на кінець 2019 року – від 3 до 12 місяців (36,96%), до 1 місяця (23,28%); на кінець 2020 – від 3 до 12 місяців (36,55%), від 1 до 5 років (21,65%). Структуру кредитного портфелю у розрізі строків погашення наведено на рис. 2.2.

Таким чином, за 2018-2020 роки скоротилися питома вага і обсяги кредитування терміном більше 1 року. Це можна пояснити проведенням банком політики мінімізації ризику, адже середньострокове і довгострокове кредитування напряму пов'язане із високими кредитними ризиками, які проявляються у великих збитках у зв'язку з інфляційним знеціненням відсотків за наданими позиками і несвоєчасним поверненням кредитів.

Особливу увагу необхідно приділити захищеності кредитного портфелю АТ «ОТП Банк» від кредитного ризику. Тому далі дослідимо структуру кредитного портфелю банку за рівнем простроченості кредитів та ознаками знецінення (табл.2.10).

Таблиця 2.9

Структура кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» за строками погашення кредитів в 2018-2020 роках

Види кредитів за строками погашення	На кінець 2017 р.		На кінець 2018 р.		На кінець 2019 р.		На кінець 2020 р.		Відхилення 2020/2018		
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	Питоми ваги
На вимогу та менше 1 місяця	4497531	21,33	3699095	13,32	5926843	23,28	4766930	17,16	+269399	+5,99	-4,17
Від 1 до 3 місяців	2098892	9,96	4697781	16,93	4223841	16,58	6052673	21,77	+3953781	+188,37	11,81
Від 3 до 12 місяців	6968750	33,05	8781940	31,63	9413918	36,96	10160726	36,55	+3191976	+45,80	3,50
Від 1 до 5 років	6086130	28,86	9232224	33,25	5047535	19,82	6019361	21,65	-66769	-1,10	-7,21
Більше 5 років	1434324	6,80	1351191	4,87	856891	3,36	797467	2,87	-636857	-44,40	-3,93
Всього кредитів	21085627	100,00	27762231	100,00	25469028	100,00	27797157	100,00	+6711530	+31,83	X

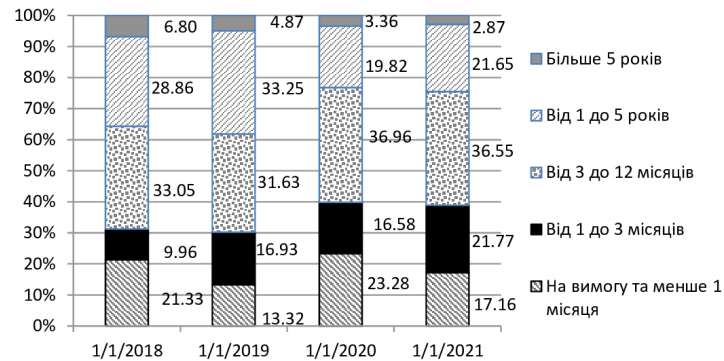

Рис. 2.2. Структура кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 рр. за строками погашення

Всі кредити поділяються на 3 групи: непрострочені та незнецінені; прострочені та незнецінені; знецінені. Як видно з табл. 2.10, позитивним явищем є тенденція збільшення в 2018-2020 роках як абсолютного розміру непрострочених та незнецінених кредитів, так і їх частки в структурі кредитного портфеля АТ «ОТП Банк». Так, на кінець 2018 року обсяг непрострочених та незнецінених кредитів банку дорівнював 18541126 тис.грн. (67,97 % у загальному обсязі наданих кредитів), на кінець 2018 року – 25280684 тис. грн. (75,35 %), на кінець 2019 року – 23831103 тис.грн. (79,92 %), а на кінець 2020 року – 27213305 тис. грн. (86,36 %).

В 2018-2020 роках спостерігається позитивна тенденція зменшення обсягів прострочених та незнецінених кредитів, знецінених кредитів та їх часток в кредитному портфелі банку. Це свідчить про покращення якості кредитного портфеля ОТП банку.

Для оцінки рівня ризику кредитних операції банківської установи доцільно дослідити забезпечення кредитного портфеля банку (табл. 2.11).

Досліджуючи структуру кредитного портфеля банку з точки зору забезпеченості, необхідно зазначити, що найбільша частка кредитів в АТ «ОТП Банк» видається саме під забезпечення. Для більшості кредитів згідно внутрішніх нормативних документів банк отримує заставу, корпоративні та персональні гарантії, проте значну частину займають кредити фізичним особам, де не завжди існує можливість отримати такі гарантії та забезпечення.

Так, на кінець 2017 року обсяг забезпечених кредитів банку складав 18461753 тис. грн. (67,68 % від розміру кредитного портфеля), на кінець 2018 року – 22048254 тис. грн. (65,71%), на кінець 2019 року – 17562600 тис.грн. (58,90%), на кінець 2020 року – 17886255 тис. грн. (56,77%). Тобто, за аналізований період зменшився обсяг забезпечених кредитів банку як за абсолютним розміром (на 575498 тис. грн. або на 3,12 %), так і за питомою вагою в структурі кредитного портфеля (на 10,91%). Така ситуація свідчить про підвищення кредитних ризиків АТ «ОТП Банк».

Таблиця 2.10

Структура кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» за строками прострочення та ознаками знецінення в 2018-2020 рр.

Види кредитів за строками погашення	На кінець 2017 р.		На кінець 2018 р.		На кінець 2019 р.		На кінець 2020 р.		Відхилення 2020/2018		
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	Питоми ваги
1. Непрострочені та незнецінені	18541126	67,97	25280684	75,35	23831103	79,92	27213305	86,36	+8672179	+46,77	18,39
2. Прострочені та незнецінені	961575	3,53	843095	2,60	535038	1,94	397027	1,26	-564548	-58,71	-2,27
Від 0 до 30 днів	н/д	-	709378	2,11	438259	1,47	291228	0,92	-	-	-
Від 31 до 60 днів	н/д	-	133717	0,40	96779	0,32	105799	0,34	-	-	-
Від 61 до 90 днів	н/д	-	31580	0,09	43259	0,15	42827	0,14	-	-	-
3. Знецінені на індивідуальній основі	7775373	28,50	7399799	22,05	5409573	18,14	3857782	12,24	-3917591	-50,38	-16,26
в т.ч. в стані дефолту	н/д	-	3915814	11,67	3125019	10,48	2226045	7,06	-	-	-
Всього виданих кредитів	27278074	100,00	33555158	100,00	29818973	100,00	33555158	100,00	+4232867	+15,52	X
Резерви під знецінення	6192447	22,70	5792927	17,26	4349945	14,59	5792927	11,79	-2478663	-40,03	-10,91
Всього кредитів за мінусом резервів	21085627	77,30	27762231	82,74	25469028	85,41	27762231	88,21	+6711530	+31,83	+10,91

Таблиця 2.11

Структура кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» залежно від характеру забезпечення в 2018-2020 роках

Види кредитів за характером забезпечення	На кінець 2017 р.		На кінець 2018 р.		На кінець 2019 р.		На кінець 2020 р.		Відхилення 2020/2018		
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	питомої ваги
1. Незабезпечені кредити	8816321	32,32	11506904	34,29	12256373	41,10	13624686	43,23	4808365	54,54	10,91
2. Забезпечені кредити:	18461753	67,68	22048254	65,71	17562600	58,90	17886255	56,77	-575498	-3,12	-10,91
- житловою нерухомістю	6655426	24,39	2338932	6,97	1975298	20,50	1558409	4,95	-5097017	-76,58	-19,44
- іншою нерухомістю	8113605	29,74	8153896	24,30	7777089	26,08	8957197	28,43	2301771	34,58	-1,31
- обладнанням, запасами та правами на них	2950136	10,82	10641977	31,71	6112782	20,50	6159432	19,55	3209296	108,78	8,73
- грошовими коштами або гарантійними депозитами	623312	2,29	582647	1,74	923501	3,10	1139404	3,62	516092	82,80	1,33
- цінними паперами	119274	0,44	330802	0,99	773930	2,60	71813	0,22	-551499	-88,48	-0,22
Усього (без урахування резервів)	27278074	100,00	33555158	100,00	29818973	100,00	31510941	100,00	+4232867	+15,52	X
Резерви під знецінення	6192447	22,70	5792927	17,26	4349945	14,59	3713784	11,79	-2478663	-40,03	-10,91
Всього кредитів за мінусом резервів	21085627	77,30	27762231	82,74	25469028	85,41	27797157	88,21	6711530	31,83	10,91

Таким чином, протягом досліджуваного періоду збільшився обсяг кредитування, відбулося покращення структури забезпечення за кредитними операціями, а також знизилась питома вага незабезпечених кредитів. Така тенденція є позитивною, адже свідчить про зниження кредитних ризиків в АТ «ОТП Банк» і про покращення управління активами банку.

Проведене дослідження стану активів банківської установи АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 роках дозволяє зробити наступні висновки:

1. В 2018-2020 рр. спостерігається позитивна тенденція зростання активів банку, що свідчить про зростання обсягів діяльності АТ «ОТП Банк», його стабільну діяльність. При загальних темпах зростання активів на 75,34%, грошові кошти збільшилися на 60,33%, кошти на коррахунках – на 289,91%, а кредитний портфель банку збільшився на 31,83%. Це позначає, що банк в 2018-2020 роках розширив кредитну діяльність, але більш турбувався про свою ліквідність та надійність.

2. В структурі активів АТ «ОТП Банк» найбільшу питому вагу займають кредити (62,70% на кінець 2017 року і 47,14% на кінець 2020 року), які забезпечують отримання банком більшої частини всіх доходів. Зменшення питомої ваги кредитного портфеля в активах банку в 2018-2020 рр. призвело до зростання питомої ваги інвестиційного портфеля з 15,32% до 21,21%, коштів в банках – з 11,05% до 23,11%.

3. Питома вага кредитно-інвестиційного портфелю в активах АТ «ОТП Банк» (на початок 2018 року – 78,02%, на кінець 2018 р. – 84,14%, на кінець 2019 р. – 81%, а на кінець 2020 року – 68,36%) свідчить, що банк в 2018-2019 роках здійснював ризикову кредитно-інвестиційну політику, а в 2020 році – активну.

4. В 2018-2020 роках АТ «ОТП Банк» дотримувався і значно перевищував встановлені Національним банком України нормативні значення обов'язкових економічних нормативів ліквідності. Однак таку ситуацію не можна вважати цілком позитивною. Значне перевищення банком

нормативного значення коефіцієнта ліквідності свідчить про те, що банк працював дуже обережно, а тому багато своїх коштів вкладав у високоліквідні активи, в інші банки, які зазвичай є менш дохідними, ніж активи з більшим строком вкладення коштів. Отже, банк з погляду отримання доходу неефективно використовував запозичені на ринку фінансові ресурси. Це було характерно для нього протягом всього досліджуваного періоду і пов'язане з тією ситуацією, яка склалася в економіці і в банківській системі України взагалі.

5. Розрахунок додаткових показників ліквідності балансу АТ «ОТП Банк» показав, що банк в 2018–2020 рр. забезпечував активами свою здатність погашати будь-які вимоги за своїми зобов'язаннями перед клієнтами, що розмістили свої гроші в цьому банку на поточних, вкладних, депозитних рахунках, а також перед кредиторами з господарській діяльності та акціонерами. За результатами аналізу визначено, що проблем з ліквідністю банк не має, а її рівень є надлишковим.

6. Аналіз показників, які характеризують ефективність використання активів АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 роках показав, що практично всі вони зменшилися. Так рентабельність активів зменшилась на 39,8%, рентабельність доходних активів – на 34,6%.

7. Інвестиційний портфель банку в 2018-2020 роках представлений в основному державними борговими цінними паперами, тобто портфель цінних паперів АТ «ОТП Банк» протягом досліджуваного періоду був недиверсифікованим.

8. Аналіз структури кредитного портфелю АТ «ОТП Банк» за видами кредитів показав, що найбільшу питому вагу займають кредити, що надані юридичним особам та фізичним особам-підприємцям. Причому спостерігається чітка тенденція щодо зростання їх питомої ваги в 2019-2020 рр. (50,06% - на кінець 2018 року, 60,39% - на кінець 2019 року і 67,97% - на кінець 2020 года). Висока питома вага кредитів, наданих юридичним особам і

фізичним особам-підприємцям, може свідчити про задовільну структуру кредитного портфелю з точки зору галузевої диверсифікації.

9. Аналіз кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» за строками погашення кредитної заборгованості показав, що за 2018-2020 роки скоротилися питома вага і обсяги кредитування терміном більше 1 року. Це можна пояснити проведенням банком політики мінімізації ризику, адже середньострокове і довгострокове кредитування напряду пов'язане із високими кредитними ризиками, які проявляються у великих збитках у зв'язку з інфляційним знеціненням відсотків за наданими позиками і несвоєчасним поверненням кредитів.

10. Оцінка структури кредитного портфеля банку за рівнем простроченості кредитів та ознаками знецінення показав, що позитивним є тенденція збільшення в 2018-2020 роках як абсолютного розміру непрострочених та незнецінених кредитів, так і їх частки в структурі кредитного портфеля АТ «ОТП Банк». Також спостерігається позитивна тенденція зменшення обсягів прострочених та незнецінених кредитів, знецінених кредитів та їх часток в кредитному портфелі банку. Це свідчить про покращення якості кредитного портфеля ОТП банку.

11. З точки зору забезпеченості кредитів визначено, що найбільша частка кредитів в АТ «ОТП Банк» видається саме під забезпечення. За 2018-2020 роки зменшився обсяг забезпечених кредитів банку як за абсолютним розміром (на 575498 тис. грн. або на 3,12 %), так і за питоною вагою в структурі кредитного портфеля (на 10,91%). Така ситуація свідчить про підвищення кредитних ризиків АТ «ОТП Банк».

Отже, розвиток активів АТ «ОТП Банк» далі вимагає їх коригування в напрямі оптимізації питокої ваги кредитно-інвестиційного портфеля, зменшення питокої ваги незабезпечених кредитів.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

3.1. Напрямки підвищення ефективності використання активів банківської установи

Основним напрямком підвищення ефективності використання банківських активів є збільшення фінансових результатів діяльності банку – нерозподіленого прибутку. Для цього необхідно збільшити частку дохідних активів, до яких належать кредитний і інвестиційний портфелі банківської установи. Для їх здійснення кредитно-інвестиційних операцій банківській установі банку необхідні залучити клієнтів, які бажають отримати кредит. У теперішній час для банків України це є проблемою, тому як спостерігається нестабільна фінансова ситуація, пов'язана зі складною політичними і економічними обставинами, наслідками COVID-19. Наявність безробіття, неможливості виплачувати кредити клієнтами банків, наявність великого обсягу проблемних кредитів в банках України – це ті існуючі проблеми в діяльності банківських установ, що не дозволяють збільшувати кількість нових потенціальних клієнтів.

Отже, кожна банківська установа має збільшувати активи, які приносять найбільші доходи банку і скорочувати до можливого мінімуму «непрацюючі». До доходних активів відносять кредитний та інвестиційний портфель банку, депозити та кредити в інших банках. Всі інші активи є недоходними. Вкладення коштів у недоходні активи погіршує структуру активів та їх дохідність. Однак, саме “непрацюючі” активи забезпечують ліквідність банку. Таким чином, банківська ліквідність досягається при максимізації залишків в касах та на кореспондентських рахунках по відношенню до інших активів. Але

саме в цьому випадку прибуток банку буде мінімальний. Максимізація прибутку вимагає не збереження коштів, а їх використання для видачі позик і здійснення інвестицій (з урахуванням резервів). Оскільки для цього треба звести касову готівку і залишки на кореспондентських рахунках до мінімуму, то максимізація прибутку ставить під загрозу безперервність виконання банком своїх зобов'язань перед клієнтами. Таким чином, занадто висока (понаднормативна) ліквідність негативно впливає на дохідність банку, а занадто низька – свідчить про погіршення надійності банку.

Отже, сутність банківського управління активами полягає в гнучкому співвідношенні протилежних вимог ліквідності і прибутковості. Загалом фахівці вважають, що частка доходних активів у загальних активах банку повинна бути на рівні 0,75-0,85. Зменшення частки доходних активів нижче 0,7 свідчить про можливі проблеми в діяльності банку [25].

Слід змінити загальний рівень процентної ставки за активними операціями банку. Працюючи в цьому напрямку банки намагаються збільшити рівень процентної ставки за активними операціями. З іншого боку, в умовах жорсткої конкуренції між кредитними установами та боротьби за розширення обслуговування ринків банкам дуже важко це робити. Таким чином, щоб отримати більший доход, банк повинен враховувати крім специфічних факторів, що визначають розмір процента за активними операціями (облікова ставка, рівень інфляції, термін позики, її розмір, ризик, характер забезпечення, витрати по оформленню позики та контроль, контроль та інші), також попит на кредитному ринку і ставки конкуруючих банків та інших фінансово-кредитних установ.

Слід також змінити структуру портфелю доходних активів, тобто підвищити питому вагу ризикових кредитів в кредитному портфелі банку, наданих під високі проценти. Але банк повинен правильно дослідити допустимість ризику, розробити проект прийняття негайно практичного рішення, спрямованого або на використання ризикових операцій, або на

розробку системи заходів, що знижують можливість появи втрат банку від проведення тієї чи іншої операції.

Існує декілька способів захисту від кредитного ризику:

а) диверсифікація позик – розподіл кредитного портфеля серед широкого кола позичальників, які відрізняються один від одного як за характеристиками, так і за умовами діяльності.;

б) постійний контроль банку за станом справ позичальника на протязі всього терміну користування позикою і у випадку виникнення у нього проблемних ситуацій, які можуть привести до несплати боргу, прийняття попереджувальних заходів щодо захисту своїх інтересів;

в) встановлення лімітів – встановлення максимально допустимих розмірів наданих позичок, що дозволяє обмежити ризик. Лімітування використовується для визначення повноважень кредитних працівників різних рангів щодо обсягів наданих позичок. Лімітування як метод зниження кредитного ризику широко застосовується у практиці як на рівні окремого банку, так і на рівні банківської системи в цілому. Дотримання відповідних нормативів кредитного ризику контролюється НБУ;

г) резервування – створення резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями;

д) сек'юритизація активів – передбачає перетворення наданих банками позичок на ліквідні цінні папери (наприклад, облігації чи векселі), котрі обертаються на вторинному ринку. У процесі сек'юритизації беруть участь кілька сторін: банк, як ініціатор продажу пакету кредитів; компанія, яка займається емісією цінних паперів; гарант (страхова компанія); інвестори (фізичні чи юридичні особи), котрі купують цінні папери на ринку. Процедура сек'юритизації починається з того, що банк, який є ініціатором продажу кредитів, укладає договір з компанією, котра на загальну суму сек'юритизованих кредитів робить емісію цінних паперів. Перед розміщенням пакету цінних паперів на ринку, компанія емітент має здобути підтримку гаранта, який виконує функцію страхування емітованих цінних паперів.

Відтак цінні папери розміщуються на ринку, а отримані від їх продажу грошові кошти починають надходити до гаранта та компанії – емітента, які передають їх банку – ініціатору. Таким чином, банк отримує готівкові кошти на загальну суму пулу сек'юритизованих кредитів. При цьому банк продовжує обслуговувати ці кредити (які стають позабалансовими зобов'язаннями банку), тобто проводити розрахунки з позичальниками, отримувати кошти від погашення основної суми боргу та процентні платежі. Отримані грошові потоки банк направляє емітенту цінних паперів цінних паперів, який, у свою чергу, переводить їх інвесторам, тобто виплачує дохід за цінними паперами. Отже, потік грошових коштів починає надходити до інвестора, коли позичальники виплачують основну суму боргу та проценти банку – ініціатору. Коли кредит сек'юритизовано, тобто перетворено в пакет цінних паперів, власність на ці кредити та відповідні потоки грошових надходжень переходить до інвесторів. Прикладом сек'юритизованих активів є іпотечні кредити, автомобільні позички, кредити на придбання обладнання. Процедура сек'юритизації дозволяє банку здійснити трансферт кредитних ризиків (передати ризик іншим учасникам ринку). У разі неповернення кредитів збитки зазнають інвестори.

Також банку слід забезпечити зростання непроцентних доходів, а саме приділення більшої уваги доходам від надання послуг “небанківського” характеру. Це позначає збільшення комісійних, торгівельних доходів. Перш за все, збільшення доходів від розрахунково-касового обслуговування, шляхом надання більш якісного обслуговування, збільшення обсягу та спектру послуг, що надаються суб'єктам господарювання, впровадження нових банківських продуктів, розвиток “зарплатних проектів”, збільшення обслуговування клієнтів за системою “Клієнт-Банк”, впровадження системи “Інтернет-Банкінг”, що дасть змогу більш оперативного обслуговування клієнтів. Треба приділяти більш уваги доходам, які банки можуть отримувати від надання послуг “небанківського” характеру – консультаційних, аудиторських, а також доходам від проведення факторингових і лізингових операцій, доходів від

надання поручительств гарантій. Але проблемою є те, що всі ці доходи, в першу чергу залежать від розширення клієнтської бази банку.

Банку слід проводити політику диверсифікації (широкий перерозподіл кредитів у дрібних сумах, наданих великій кількості клієнтів, при збереженні загального обсягу операцій банку); страхувати кредити; застосувати застави, реальні гарантії; управляти одночасно динамічною структурою активів і пасивів на підставі геп-аналізу, використання засобів хеджування ризиків.

Впровадження всіх цих заходів допомогло б збільшити прибутковість банку, зменшити ризики і в кінцевому підсумку підвищити ефективність використання банківських активів. На сьогоднішній день в умовах нестабільного середовища це є надзвичайно важливо.

Отже, для підвищення ефективності використання банківських активів слід виділити такі основні напрямки:

1. Збільшення питомої ваги доходних активів в сукупних активах. Максимізація прибутку вимагає не збереження коштів, а їх використання для видачі позик і здійснення інвестицій (з урахуванням резервів)

2. Зміна загального рівня процентної ставки за активними операціями банку. Потрібне дослідження та врахування крім специфічних факторів, що визначають розмір процента по активних операціях також попит на кредитному ринку і ставки конкуруючих банків та інших фінансово-кредитних установ

3. Зміна структури портфелю доходних активів, тобто підвищення питомої ваги ризикових кредитів в кредитному портфелі банку, наданих під високі проценти. Банк повинен правильно дослідити допустимість ризику, розробити проект прийняття негайно практичного рішення, спрямованого або на використання ризикових операцій, або на виробітку системи заходів, що знижують можливість появи витрат банку від проведення тієї чи іншої операції.

5. Забезпечення зростання непроцентних доходів, а саме приділення більшої уваги доходам від надання послуг небанківського характеру.

6. Виважене управління активами і пасивами банку, а також ризиками: розподіл економічного капіталу банку під ризики, визначення політики управління фондами банку та ризиком ліквідності, правильне встановлення лімітів по ринкових ризиках, моніторинг результатів, що дало б змогу привести структуру банківського балансу у відповідність з його стратегічними цілями.

7. Управління ризиком процентних ставок: досягнення цільового рівня чистої процентної маржі, спреда, чистого процентного доходу, передбачення руху процентних ставок, встановлення процентних ставок за залученими та наданими коштами, визначення динамічної структури активів і пасивів на підставі геп-аналізу та дюрації, використання засобів хеджування.

3.2. Мінімізація кредитних ризиків в діяльності банків України

Питання мінімізації кредитних ризиків при здійсненні кредитної діяльності банками має важливе значення не лише для самих банків, але і для розвитку економіки країни в цілому. Завдяки мінімізації ризиків, банківські установи зменшують кількість проблемних кредитів в структурі своїх кредитних портфелів, що позитивно відображається на їх діяльності.

Рівень кредитного ризику банківського сектора України є високим і негативно впливає на стабільність функціонування всієї банківської системи. В таких умовах виникає об'єктивна необхідність мінімізації і контролю кредитних ризиків не лише на мікро-, але і на макрорівні, оскільки реалізація кредитного ризику має системний характер, її неможливо забезпечити в межах окремого банку. Тому необхідність підвищення якості контролю кредитних ризиків і їх мінімізації обумовлює участь органів державної влади в реалізації цього процесу.

Ефективність мінімізації кредитного ризику в першу чергу залежить від зниження ймовірності його появи. Повністю уникнути кредитного ризику

практично неможливо. Адже надмірна обережність і уникнення кредитних операцій, в свою чергу, ведуть до ризику невикористаних можливостей і втрати доходів банку. Отже, мінімізація ризику кредитного портфеля не завжди передбачає власне його уникнення, оскільки ризик безпосередньо пов'язаний з доходністю. Тому з позицій обґрунтування шляхів мінімізації кредитного ризику мову слід вести про такі методи, які дозволяють розподілити, локалізувати, компенсувати або передати кредитний ризик банку.

Найдешевшим і найбільш простим методом зниження кредитного портфельного ризику є диверсифікація кредитного портфеля. Достатню диверсифікацію портфеля кредитів можна забезпечити наступними способами: застосуванням різних видів процентних ставок і способів нарахування і сплати відсотків за кредит; диверсифікацією позичальників (здійснюється шляхом встановлення лімітів для всіх кредиторів окремої групи); диверсифікацію забезпечення повернення кредитів; диверсифікацію кредитного портфеля за термінами; встановленням лімітів надання кредитів окремим позичальникам або класам позичальників залежно від їх фінансового стану; встановленням жорстких або гнучких лімітів кредитування за термінами, сумами, видами процентних ставок або інших умовах надання кредитів.

Існує досить багато методів зниження рівня ризику, проте існують найбільш поширені, загальні підходи до оптимізації рівня банківських ризиків. Вони розділяються на зовнішні і внутрішні. До зовнішніх методів зниження рівня ризику відносяться: розподіл ризику; зовнішнє страхування; використання деривативов, до внутрішніх - лімітування, диверсифікація; створення резервів; отримання додаткової інформації.

Слід зазначити, що у банківській діяльності доцільно застосовувати не окремі методи зниження ризику, а їх комбінацію, використовуючи на практиці як внутрішні, так і зовнішні.

Головними причинами проблем в управлінні кредитними ризиками в діяльності банківських установ є: надмірна централізація або децентралізація керівників кредитних відділів; недоліки в документації кредитної політики банківських установ або взагалі відсутність такої документації; недостатній контроль за кредитним процесом; недостовірна інформація про позичальника; помилки в документальному оформленні кредитів; відсутність контролю за цільовим використанням кредитів; недостатні обмеження концентрації ризиків в кредитних портфелях і т.д.

Мінімізація кредитних ризиків дасть можливість підвищити якість кредитного портфеля, що забезпечить підвищення ефективності банківського управління і зміцнить функціонування банків.

Тому одним з провідних напрямів ефективного управління кредитними ризиками є їх оцінка і аналіз, що вимагає визначення головних підходів і критеріїв. Доцільно було б в Україні створити єдині комплексні методи аналізу, оцінки кредитних ризиків і стратегій управління ними. Це сприятиме тому, що банки зможуть дати кількісну оцінку кредитних ризиків і здійснювати дієві заходи з їх мінімізації. Оцінка ризику активних операцій повинна включати не лише комплексну оцінку окремо кожного позичальника, тобто оцінку предмета застави, аналіз кредитоспроможності, аналіз проекту, який вимагає фінансування, дослідження не лише його репутації, але і сукупного ризику кредитного портфеля, а саме його диверсифікації, рівня резервування, ефективності цінової політики. Лише таким чином можна визначити чіткіше величину ризику в цілому по банку і застосувати ефективніші методи управління ним.

Банки з метою зниження кредитних ризиків формують страхові резерви. Введений Постановою НБУ № 351 з 1 січня 2017 року механізм формування резервів за активними операціями вніс позитивні зміни у формування резервів за кредитними операціями банків [22].

Банківським установам також слід звернути увагу на внутрішні чинники, які негативно відбиваються на кредитній діяльності. Передусім необхідно

забезпечити кредитні відділи фахівцями відповідного рівня кваліфікації, а також здійснювати суворий контроль за роботою цих відділів. Для зниження ризиків під час проведення кредитних операцій дуже важливим напрямом є розмежування функцій управлінців з оформлення і подальшого супроводу кредиту. Це допоможе об'єктивніше оцінювати фінансовий стан позичальника.

Кожен банк в практичній діяльності використовує свої прийоми, методи і засоби в управлінні ризиками, враховуючи власний досвід і специфіку своєї роботи. Тобто у банківській практиці не існує єдиного стандарту з управління ризиками, який міг би застосовуватися в усіх банках з однаковою ефективністю.

При здійсненні кредитування клієнтів існують поширені помилки, які негативно відбиваються на рівні кредитних ризиків. Такими помилками є: поверхневий аналіз стану позичальників (їх кредитоспроможності); відсутність обмежень концентрації ризиків в кредитних портфелях; надмірна централізація або децентралізація керівництва кредитних відділів; недостатній аналіз ризиків за кредитною угодою; завищена вартість застави; неповна кредитна документація; відсутність або недостатній контроль за використанням кредиту; низький рівень проведення контролю і аудиту в кредитному процесі.

Важливо для підвищення ефективності управління кредитним ризиком зосередити увагу на підготовці фахівців, які займатимуться аналізом і управлінням банківськими ризиками.

Вивчаючи основні тенденції вдосконалення в управлінні кредитними ризиками банківських установ зарубіжних країн, необхідно пам'ятати, що це найважливіший чинник, який визначає якість портфеля. Тому, в першу чергу слід забезпечити підготовку фахівців, які займатимуться аналізом і управлінням всіма видами банківських ризиків з обліком не лише накопиченого досвіду банків зарубіжних країн, але і менталітету українських громадян. Особливої уваги вимагає управління ризиками саме під час проведення кредитних операцій з фізичними особами. Роздрібне кредитування

вимагає постійного регулювання як банківських, так і державних нормативних актів, а робота з фізичними особами - більшій гнучкості банківських установ, їх здатності швидко реагувати на будь-які зміни середовища.

Актуальним питанням сьогодення для українських банківських установ є введення ефективніших систем управління кредитним ризиком. Кожен банк індивідуально вирішує, як створити таку систему. Банки, які мають достатньо коштів для придбання і впровадження готових зарубіжних систем, адаптують їх до умов вітчизняного кредитного ринку. Проте середні і малі банки самостійно створюють програми управління банківськими ризиками, у тому числі і системи управління кредитним ризиком. Ефективному управлінню ризиками сприяла б розробка і впровадження нових систем оцінки ризиків, де були б створені програмні комплекси отримання і обробки інформації всіх кредитних, локальних і бухгалтерських систем так, щоб вони відбивали ринковий, кредитний і операційний ризик на рівні банківської системи в цілому. У нинішніх умовах це досить складно виконати, але в перспективі значно полегшить роботу не лише в управлінні кредитним ризиком, але і іншими видами банківських ризиків.

На рівень кредитного ризику можна впливати, передаючи його іншому контрагентові. Відділення кредитного ризику від інших видів ризиків і розподіл ризику кредитора серед інших учасників фінансового ринку можливо із застосуванням кредитних деривативов. Проте, кредитні деривативи, незважаючи на своє призначення передавати кредитний ризик певного (базисного) активу іншому контрагентові, тобто продавцеві кредитного захисту, самі є об'єктом схильності до кредитному ризику безпосередньо з боку продавця захисту. Тобто, покупець захисту повинен брати до уваги той факт, що продавець кредитного захисту теж може бути неплатоспроможним [26].

Ризики, які супроводжують виконання операцій, пов'язаних з інвестуванням в похідні цінні папери, розділяють на такі: кредитний (ризик невиконання контрагентом зобов'язань); ринковий (пов'язаний з можливістю

зміни вартості контракту під впливом змін ринкових чинників); операційний (зумовлений можливістю юридичних помилок, неправильного виконання операцій); стратегічний (ризик неправильного вибору напрямку дії). Враховуючи це, банкам необхідно здійснювати постійний моніторинг реалізації операцій з дериватами з метою своєчасної ідентифікації вірогідних ризиків і розробки ефективних методів управління ними [27, с.169].

Одним з сучасних інноваційних інструментів мінімізації ризиків є також сек'юритизація. Сек'юритизація дає можливість здійснювати управління портфельним кредитним ризиком і перенести відповідальність за борговими зобов'язаннями на третіх осіб, тим самим компенсуючи кредитний ризик. Але можливості банків України з використання сек'юритизації кредитів обмежені у зв'язку з певними проблемами, які пов'язані з : недосконалістю нормативно-законодавчої бази (деякі аспекти сек'юритизації взагалі не регулюються законодавчими актами); незначною кількістю інвесторів, готових вкладати кошти в цінні папери, емітовані під пул прибуткових активів; незначною кількістю банків, здатних сформувати значний портфель якісних, а саме однорідних кредитів; великим ризиком сек'юритизації та ін. [28].

В Україні ринок сек'юритизації тільки почав розвиватися. Але перспективи розвитку існують. Сек'юритизація - це дорога, складна і тривала процедура. В процесі проведення сек'юритизації активів задіяна велика кількість учасників, за послуги яких банку-оригінатору необхідно платити комісійну винагороду. Саме тому банківська установа повинна мати досить великий розмір активів, оскільки інакше здійснення сек'юритизації буде невигідним [29]. Вітчизняним банкам досить складно в нинішніх умовах здійснити сек'юритизацію і ситуація навряд чи покращає. Важливим кроком у вирішенні питання здійснення сек'юритизації банківських кредитів в Україні являється розробка законодавства з введення пільгового режиму здійснення операцій.

Ефективність мінімізації кредитного ризику багато в чому залежить від своєчасного виявлення і попередження шахрайства на етапі ухвалення

рішення в процесі кредитування. Як показує зарубіжний досвід, актуальним і дієвим способом зменшення кредитного ризику і уникнення видачі банками кредитів недобросовісним, неплатоспроможним і невідповідальним позичальникам являється створення відповідного інституту, функцією якого є збір, захист і зберігання інформації про позичальників (фізичних і юридичних особах) - бюро кредитних історій. Саме бюро кредитних історій і їх діяльність спрямована на допомогу кредиторам в ухваленні рішення на видачу кредиту. Співпраця бюро кредитних історій з банками допомагає підвищити і поліпшити інформованість банків не лише про потенційних позичальників, а також про наявних, особливо в процесі росту проблемної заборгованості. Це сприятиме вдосконаленню контролю за існуючими кредитами, а також уникненню видачі безперспективних кредитів.

В Україні спроби створити організацію, яка б акумулювала інформацію і кредитні історії потенційних позичальників, робилися ще на початку 1990-х років. З середини 2001р. в Україні функціонувала єдина інформаційна система (ЄІС) «Реєстр позичальників», створена Національним банком України з метою зменшення ризику неповернення банкам кредитних коштів. Початком організованої діяльності бюро кредитних історій - юридичних осіб, винятковою діяльністю яких є збір, обробка, зберігання, захист, використання інформації, яка складає кредитну історію, стало ухвалення Закону України «Про організацію формування та обігу кредитних історій» [30]. Основне завдання кредитного бюро полягає в мінімізації ризиків можливих фінансових втрат своїх клієнтів. Кінцевими продуктами діяльності кредитного бюро є ведення кредитних історій і підготовка інформації для оцінки кредитного рейтингу надійності того або іншого позичальника.

На сьогодні в Україні зареєстровані 7 бюро кредитних історій [31]: ПрАТ «Перше всеукраїнське бюро кредитних історій», ПрАТ «Міжнародне бюро кредитних історій», ТОВ «Українське бюро кредитних історій», ТОВ «Універсальне бюро кредитних історій», ТОВ «Незалежне бюро кредитних

історій», ТОВ «Бюро кредитних історій «Українське кредитне бюро», , ТОВ «Роздрібне бюро кредитних історій».

Однак існували проблеми розвитку бюро кредитних історій. Бюро кредитних історій інформацію про кредити отримували від банків, з якими укладали договори про співпрацю. Але у них був один мінус. Їх взаємовідносини з банками договірні, тому повної картини про усі кредити позичальника у бюро немає було. Адже банк міг відмовитися підписувати договір з бюро і передавати інформацію про клієнтів.

Бази даних бюро не були ідентичними, оскільки різні бюро працювали з різними банками-партнерами впродовж різного періоду часу. Банки поступово включалися в обмін кредитною звітністю, і бази даних бюро наповнювалися нерівномірно. Для максимального зниження асиметрії інформації вони були вимушені співпрацювати з усіма найбільшими бюро, тоді як для зниження морального ризику позичальника достатньо співпрацювати з одним бюро [31, С.123].

У світовій практиці існують декілька підходів до вирішення цієї проблеми на ринках з аналогічною структурою. Першим підходом є організація співпраці між бюро кредитних історій шляхом обміну інформацією. Банк, здійснюючи запит до одного бюро, отримує інформацію з усіх інших. Другим підходом є створення єдиного реєстру, в якому щодо кожного позичальника вказується бюро, де знаходиться його кредитна історія. Подібне рішення реалізовано в Росії: Центральний банк Росії утворив Центральний каталог кредитних історій (ЦККІ) із зазначенням бюро, в якому знаходиться кредитна історія позичальника. Банк може спочатку здійснити запит до ЦККІ, дізнатися, в якому бюро знаходиться кредитна історія, і зробити запит до цього бюро [31, с.124].

Можливість банків обмінюватися інформацією з бюро кредитних історій носить обов'язковий характер, оскільки в Положенні про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями вказано, що кредитна історія, інформація про позичальника, отримана з

державних та ін. реєстрів є якісним показником при оцінці фінансового стану позичальника [22]. Це стимулює до співпраці банки і бюро кредитних історій, що, у свою чергу, спрямовано на досягнення прозорості, мінімізації ризиків, поліпшення обміну інформацією і уникнення конфлікту інтересів. Однак, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення та ведення Кредитного реєстру Національного банку України та вдосконалення процесів управління кредитними ризиками банків», що набув чинності 4 березня 2018 року, НБУ створив централізований Кредитний реєстр, в якому накопичується інформація про кредитні операції позичальників, заборгованість за якими становить понад 100 мінімальних заробітних плат перед одним банком [32].

Кредитний реєстр НБУ здійснює повну ідентифікацію позичальника, відображає його майновий і фінансовий стан, умови кредиту, своєчасність його погашення, наявність застави, дані про завершення кредитної операції і так далі, тобто відображає кредиту історію. Фінансова грамотність населення про кредитні історії критично низька та становить 2,31 за шкалою від 1 до 5. Поки менш ніж 30% банків інформують клієнтів про відмову від розгляду їх справ через негативну кредитну історію, ситуація не зміниться на краще [33, с. 90].

Використання банками інформації з Кредитного реєстру НБУ сприяє створенню умов для зниження рівня кредитного ризику, формування конкурентного ринкового середовища, в якому добросовісні позичальники мають переваги перед недобросовісними, а також сприяє підвищенню рівня безпеки банківських операцій. Все це, у свою чергу, забезпечує позитивний вплив на надійність та стабільність банківської системи.

Таким чином, у кожної людини або компанії, які користуються кредитами, з'явиться своя кредитна історія. Вона зберігатиметься в Кредитному реєстрі НБУ. Банки зобов'язані користуватися інформацією з реєстру для оцінки ризиків при видачі кредиту конкретній особі. Побачивши в Кредитному реєстрі НБУ, приміром, що у людини вже є декілька

непогашених позик в інших банках, йому можуть відмовити в новому кредиті, тим самим узабезпечивши себе від ризику неповернення грошей.

Таким чином, НБУ здійснив заходи щодо зниження кредитних ризиків банківських установ, тому що неповернення кредитів не лише порушує права вкладників банку, які довірили йому свої депозити, але і може негативно вплинути на стан економіки. Окрім цього, наявність кредитної історії може стимулювати боржника відповідальніше підходити до повернення старих боргів і отримання нових кредитів.

Однак, проблеми в роботі кредитних бюро та їх недостатня роль у зниженні кредитних ризиків банків залишаються і найбільшою мірою обумовлені недоліками регуляторної політики інститутів [34]. Так, за ліцензування, регулювання та нагляду за бюро кредитних історій в Україні, починаючи з 2009 р., відповідала Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг (до 2009 р. регулятором діяльності бюро кредитних історій було визначено Міністерство юстиції).

Національний банк України, який здійснює регулювання та нагляд за банківським сектором, починаючи в 1 липня 2020 року став впливати на роботу кредитних бюро. Відповідно, сформований Національним банком України Кредитний реєстр та дані приватних кредитних бюро з цього моменту стали взаємодоповнюючими.

Створення Кредитного реєстру НБУ вирішило проблеми української банківської системи. Завдяки державному кредитному реєстру зменшуються кредитні ризики, оскільки у банку з'являється можливість бути впевненим у своїх клієнтах. Така практика поширена у багатьох європейських країнах (Чехії, Австрії, Болгарії). Це допоможе банкам перевіряти сумлінність потенційних клієнтів, що у свою чергу допоможе знизити ризики неповернення кредитів.

На відміну від взаємовідносин з бюро кредитних історій, банк зобов'язаний передавати інформацію про своїх позичальників в Кредитний реєстр НБУ, і може користуватися відомостями з нього про інших кредиторів

та їх позичальників. В той же час сама необхідність передачі такої інформації залежатиме від взятої в кредит суми. Згоди клієнтів не потрібно. Якщо раніше банк не мав права повідомляти у бюро інформацію про кредит і клієнта без згоди останньої. То тепер банки зобов'язані повідомляти інформацію про кредит в НБУ і згода клієнта при цьому не вимагається. Але при цьому банк зобов'язаний повідомити позичальника, що відомості про нього поступають в Кредитний реєстр Нацбанку [35].

Таким чином, сучасна ситуація в управлінні кредитними ризиками в Україні характеризується тим, що на практиці використовуються часткові методи їх мінімізації. Це призводить до того, що не враховуються деякі чинники, які можуть так чи інакше вплинути на рівень кредитних ризиків. Як наслідок, банківські установи зазнають фінансові збитки. Саме тому банкам необхідно розробити і здійснювати чітку політику мінімізації кредитних ризиків, яка б забезпечила максимально можливий облік чинників впливу на рівень кредитного ризику, а отже і на якість кредитного портфеля.

РОЗДІЛ 4

ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Охорона праці – це система правових, соціально – економічних, організаційно – технічних, санітарно – гігієнічних і лікувально – профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності [36].

Головною метою охорони праці є створення безпечних, та високо продуктивних умов праці, ліквідація та зменшення травматизму на виробництві, професійних захворювань, а також аналіз небезпечних і шкідливих виробничих факторів при проведенні робіт.

Основними задачами охорони праці є аналіз небезпечних та шкідливих факторів при проведенні виробничого процесу, зведення до мінімуму можливість пошкоджень та захворювань працівників, визначення мір та пристроїв, що забезпечують безпечні та не шкідливі умови праці і одночасно забезпеченням його максимального виробництва.

Від того наскільки правильно організована на підприємстві, установі чи організації охорона праці залежить самопочуття працівників і, як наслідок продуктивність праці, швидкість правильність та точність виконання поставлених завдань.

Відповідно до статті 13 Закону України «Про охорону праці» в АТ «ОТП Банк» створено в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно – правових актів, а також забезпечено додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці [36].

В якості об'єкта дослідження взято кредитний відділ АТ «ОТП Банк».

4.1 Офісні захворювання

Будь-яка поза при тривалому сидінні за робочим місцем шкідлива для опорно-рухового апарату, веде до застою крові органів. Небезпека здоров'ю представляє як втома тих груп м'язів, що ці руху виконують, а й психологічна фіксація ними. Хоча найбільш шкідливі саме повторювані одноманітні навантаження. Під час роботи за комп'ютером людина сидить кілька годин поспіль у незручному положенні. Не лише загрожує втомою й загальним стомленням, а може розвиток остеохондрозу різних ділянок хребта – шийного, грудного, попереково-крижового.

У зв'язку з цим лікарі надають великого значення підтримці правильної пози під час роботи за комп'ютером. Дотримання цього правила – важливим елементом профілактики захворювань. Щоб робота за комп'ютером не шкодила здоров'ю, необхідно постійно контролювати свою осанку. Правильна постава максимально розвантажує м'язи і дозволяє працювати довше, менше втомлюючись.

Вважається, що з правильної осанкою – вуха повинні розташовуватися точно у площині плечей, а плечі – точно над стегнами. Голову слід тримати рівно відповідно обом плечам. Якщо ж дивитися вниз, голова має нахилитися вперед.

Якщо у процесі роботи робітник постійно сутулиться, навантаження на хребет збільшується, що зумовлює надмірне розтягання м'язів. Сутулість викликає надмірне навантаження на плечові сухожилки і м'язи плеча. Тривала робота у такій позі може призвести до розвитку синдрому зап'ястного каналу та обмеженню плеча.

4.2 Загальні вимоги до техніки безпеки під час роботи за комп'ютером

Персонал, працюючий за комп'ютером зобов'язаний дотримуватись вимог інструкції, розробленої виходячи з санітарних правил і норм 2.2.2.542-96 «Гігієнічні вимоги до відеодисплейних терміналів, персональних електрообчислювальних машин та молодіжних організаційних робіт», і навіть нести відповідальність за дотримання вимог безпеки своєї праці і створення небезпечного чи шкідливого виробничого чинника й інших працюючих, і поломку комп'ютера.

Працюючи з комп'ютером шкідливими і небезпечними чинниками є:

- електростатичні поля;
- електромагнітне випромінювання;
- наявність потужного іонізуючого випромінювання здійснюватиме:
- локальне стомлення, загальне стомлення;
- стомлюваність очей;
- небезпека поразки електричним струмом;
- пожежонебезпека.

Режими праці та відпочинку під час роботи з комп'ютером повинні організовуватися залежно від виду та категорії праці.

Види праці поділяються на 3 групи [38]:

- група А – робота з зчитування інформації з екрана комп'ютера з попереднім запитом;
- група Б – робота з введення інформації;
- група У – творча праця як діалогу.

За основну роботу з комп'ютером слід сприймати таку, що займає щонайменше 50% часу: протягом часу роботи комп'ютера.

Для видів праці встановлюється 3 категорії тяжкості і напруги роботи з комп'ютером, визначених:

- для групи А – по сумарному числу зчитувальних знаків під час роботи з комп'ютером, але з більш 60 000 знаків;
- для групи Б – по сумарному числу зчитувальних чи впроваджуються знаків під час роботи з комп'ютером, але з понад 40000 знаків;

– для групи У – по сумарному часу безпосередньої роботи з комп'ютером, але з більше шести годин під час роботи з комп'ютером.

За для більш оптимальної працездатності й збереження здоров'я протягом часу роботи з комп'ютером повинні встановлюватися регламентовані перерви.

Перед початком роботи необхідно переконатися, що монітори комп'ютера мають антиблікове покриття (крім групи А) з коефіцієнтом відображення 0,5. Покриття має також забезпечувати зняття електростатичного заряду із поверхні екрана, іскріння й накопичення пилу. Корпус монітора має забезпечити захист від іонізуючих і не іонізуючих випромінювань.

Необхідно перевірити робоче становище комп'ютера відстань між стіною з віконними прорізами і столом має не меншим 0,8 м. При невеличкій кількості робочих місць бажано розташовувати столи у протилежної стіни щодо віконних отворів.

Відстань між робочими столами має бути не менш ніж 1,2м. Не допускається перебування другого робочого місця із боку задньої стінки комп'ютера. Екран монітора повинен бути від очей на оптимальній відстані 600-700мм, але не ближче 500мм. Висота робочої поверхні столу повинна регулюватися а межах 680-800 мм, за відсутності такої можливості висота робочої поверхні столу повинна бути 725 мм. Клавіатуру слід розташовувати на поверхні столу з відривом 100-300 мм від краю.

4.3 Освітленість робочого місця під час роботи за комп'ютером

Штучне освітлення в приміщеннях з робочими місцями, обладнаними ВДТ ЕОМ та ПЕОМ, має здійснюватися системою загального рівномірного освітлення. У виробничих та адміністративно-громадських приміщеннях, у разі переважної роботи з документами, допускається застосування системи

комбінованого освітлення (крім системи загального освітлення додатково встановлюються світильники місцевого освітлення). Зазначення освітлення освітленості на поверхні робочого столу в зоні розміщення документів має становити 300-500 лк. Якщо ці значення освітленості неможливо забезпечити системою загального освітлення, допускається використання місцевого освітлення. При цьому світильники місцевого освітлення слід встановлювати таким чином, щоб не створювати бліків на поверхні екрана, а освітленість екрана має не перевищувати 300 лк.

Як джерела світла в разі штучного освітлення мають застосовуватись переважно люмінесцентні лампи типу ЛБ. У разі влаштування відбитого освітлення у виробничих та адміністративно-громадських приміщеннях допускається застосування металогалогенних ламп потужністю 250 Вт. Допускається застосування ламп розжарювання у світильниках місцевого освітлення.

Система загального освітлення має становити суцільні або преривчасті лінії світильників, розташовані збоку від робочих місць (переважно ліворуч), паралельно лінії зору працюючих.

Допускається використання світильників таких класів світлорозподілу [37]:

- прямого світла - П;
- переважно прямого світла - Н;
- переважно відбитого світла - В.

Для загального освітлення слід застосовувати світильники серії ЛПО 36 із дзеркальними ґратами, укомплектовані високочастотними пускорегулювальними апаратами (ВЧ ПРА). Допускається застосовувати світильники цієї серії без ВЧ ПРА тільки в модифікації "Кососвітло". Застосування світильників без розсіювачів та екрануючих ґрат заборонено.

Яскравість світильників загального освітлення в зоні кутів випромінювання від 50 до 90 град. з вертикаллю в повздовжній та поперечній площинах

має становити не більше ніж 200 кд/м^2 , захисний кут світильників – не менше ніж 40 град.

Світильники місцевого освітлення повинні мати просвічуючий відбивач із захисним кутом, не меншим ніж 40 град. Слід передбачити обмеження прямої блискоті від джерел природного та штучного освітлення. При цьому яскравість світлих поверхонь (вікна, джерела штучного освітлення), що розташовані в полі зору повинна бути не більше ніж 200 кд/м^2 .

Необхідно обмежувати відбиту блискоті на робочих поверхнях відносно джерел природного і штучного освітлення. При цьому яскравість білків на екрані ВДТ має не перевищувати 40 кд/м^2 , а яскравість стелі в разі застосування системи відбитого освітлення 200 кд/м^2 .

Показник осліпленості у разі використання джерел загального штучного освітлення у виробничих приміщеннях має не перевищувати 20, а показник дискомфорту в адміністративно-громадських приміщеннях має бути не більше за 40.

4.4 Вентиляція приміщень

Вентиляцію з механічним спонуканням (далі - механічна вентиляція) необхідно передбачати [37]:

а) якщо метеорологічні умови та чистота повітря не можуть бути забезпечені вентиляцією з природним спонуканням (далі – природна вентиляція);

б) для приміщень та зон без природного провітрювання.

Допускається проектувати змішану вентиляцію з частковим застосуванням систем природної вентиляції (ежекційну систему вентиляції і використаннястато-динамічних дефлекторів як систем природної і комбінованої вентиляції) для подачі або видалення повітря.

У приміщеннях із природним освітленням відповідно до ДБН В.2.5-28-2018 крізь світлові прорізи у зовнішніх огорожувальних конструкціях і з об'ємом на кожного працюючого не менше ніж 40 м^3 або 30 м^3 (для громадських або виробничих приміщень відповідно) допускається, за обґрунтування, застосовувати періодичне провітрювання через фрамуги, кватирки.

Природну витяжну вентиляцію для житлових, громадських, адміністративних та побутових приміщень треба розраховувати на різницю густини зовнішнього повітря з температурою 5°C та внутрішнього повітря з температурою для холодного періоду року. Надходження зовнішнього повітря у приміщення слід передбачати через спеціальні припливні пристрої у зовнішніх стінах або у вікнах. Для квартир і приміщень, в яких за температури зовнішнього повітря 5°C не забезпечується видалення нормованих витрат повітря, необхідно передбачати механічну витяжну вентиляцію.

Природну вентиляцію для виробничих приміщень слід розраховувати:

- на різницю густини зовнішнього та внутрішнього повітря при розрахункових параметрах перехідного періоду року для всіх опалюваних приміщень, а для приміщень з надлишками теплоти – за розрахунковими параметрами теплого періоду року;

- на діювітру при швидкості 1 м/с у теплий період року – для приміщень без надлишків теплоти.

Механічну припливну вентиляцію з подачею зовнішнього повітря, що забезпечує постійний підпір повітря цілодобово і цілорічно, слід передбачати у приміщеннях машинних відділень ліфтів будівель категорій А і Б за вибухопожежною та пожежною небезпекою, а також у тамбур-шлюзах:

- приміщень категорій А та Б;
- приміщень з виділенням шкідливих газів або пари 1-го та 2-го класів небезпеки. Улаштування загального тамбур-шлюзу для двох і більше приміщень категорій А і Б не допускається.

Припливно-витяжну або витяжну механічну вентиляцію слід передбачати для прямиків завглибшки 0,5 м і більше, а також для оглядових каналів, які потребують щоденного обслуговування та розташовані у приміщеннях категорій А та Б або у приміщеннях, в яких виділяються шкідливі гази, пара або аерозолі питомою густиною, більшою за густину повітря.

Стельові вентилятори та вентилятори-віяла (окрім тих, які застосовують для повітряного душування робочих місць) необхідно передбачати додатково до систем припливної вентиляції для періодичного збільшення швидкості руху повітря у теплий період року вище допустимої:

а) у будівлях громадських, адміністративно-побутових та виробничих, розташованих у IV та V кліматичному районах відповідно до ДСТУ-Н Б В.1.1-27, а також згідно з завданням на проектування - в інших кліматичних районах;

б) у виробничих будівлях на постійних робочих місцях у разі опромінення променистим тепловим потоком з інтенсивністю більше 140 Вт/м².

Повітряне душування зовнішнім повітрям постійних робочих місць слід передбачати:

а) у разі опромінення променистим тепловим потоком зі щільністю більше 140 Вт/м²;

б) для забезпечення концентрації шкідливих речовин менше ГДК у повітрі робочої зони при відкритих технологічних процесах, які супроводжуються виділенням шкідливих речовин, і неможливістю улаштування укриття або місцевої витяжної вентиляції.

Очищення повітря від пилу в системах механічної вентиляції та кондиціонування повинно забезпечувати вміст пилу в повітрі, що подається, не більше ніж:

– ГДК в атмосферному повітрі населених пунктів - при подачі його до приміщень житлових та громадських будівель;

- 30 % від ГДК у повітрі робочої зони - при подачі його до приміщень виробничих та адміністративно-побутових будівель;
- 30 % від ГДК у повітрі робочої зони з частинками пилу розміром не більше ніж 10 мкм – при подачі його до кабіни кранівника, пультів керування, зони дихання робітників, а також при повітряному душуванні;
- Допустимих концентрацій за технічними умовами на вентиляційне обладнання та повітроводи.

4.5 Гігієна праці та виробнича санітарія

Оптимальними параметрами температури у кабінеті є 19-21, припустимими 18-22, відносна вологість повітря 62-55% .

У кабінеті ж слід здійснювати наскрізне провітрювання підвищення якісного складу повітря, щодня проводити вологе прибирання.

На підвищення вологості повітря варто використовувати зволожувачі. У кабінеті ж має бути штучне і природне освітлення. Основний потік природного світла може бути зліва, заборонено справа, ззаду і попереду працюючого за комп'ютером. На вікнах повинні бути фіранки вдвічі більше ширини вікна. Забороняється застосовувати для вікон чорні фіранки.

Кабінет, де перебувають комп'ютери належить до пожежонебезпечних приміщень категорії «Б», тож необхідно мати вуглекислотний вогнегасник.

Робоче місце працюючого за комп'ютером передбачено обладнати спеціальними меблями: обертовим стільцем з змінюючою висотою сидіння і кута нахилу спинки.

Під час роботи комп'ютера забороняється:

- залишати комп'ютер без нагляду;
- проводити ремонт;
- знімати кришку корпусу з комп'ютера.

Тривалість безперервної роботи за комп'ютером без регламентованої перерви не має перевищувати 2 години. Перерва вводиться з метою зниження нервово-емоційної напруги, втоми зорового апарату, усунення впливу гіподинамії і гіпокінезії. Рівень шуму під час роботи комп'ютерів не повинен перевищувати 50дБА.

Конструкція монітора має передбачати заходи, щоб забезпечити хорошу видимість зображення, незалежно від зовнішнього освітлення. Залежно від призначення й області застосування відео термінали можна розділити на такі групи:

- група А – кольорові монітори лише демонстраційних цілей.
- група Б – кольорові монітори для персональної роботи;
- група У – монохромні монітори.

Категорично забороняється використання на робочому місці електронагрівальних приладів з відкритим нагрівальним елементом або відкритим вогнем.

Недотримання вимог до мікроклімату приміщення може лише різко знижувати продуктивності праці, викликати втрати робочого дня через збільшеного числа помилок у роботі, також може призвести до функціональних розладів чи до хронічних захворювань органів дихання, нервової системи, імунної системи.

У аварійних ситуаціях комп'ютер потрібно терміново відключити від мережі:

- при відключенні електричної енергії;
- під час пожежі;
- уразі запаху диму.

4.6 Ергономічна організація робочого місця

Навіть саме ергономічне устаткування у світі не допоможе вам уникнути захворювань, якщо використовувати його неправильно. Дотримуючись

простих порад з ергономічної організації робочого місця, можна припинити подальший розвиток захворювань.

Поради по організації робочого простору: близькій зоні відповідає область, охоплена рукою з притиснутим до тулуба ліктем, дальньої зоні – область витягнутої руки.

Робота із клавіатурою: неправильне становище рук для друку на клавіатурі призводить до захворювань суглобів кистей рук. Кисті рук слід тримати на певному місці, лікті тримати паралельно поверхні столу й під прямим кутом до плеча.

Розташування монітора: монітор, зазвичай, розташовується надмірно близько. Альтернативна відстань монітору від користувача 600-700 мм.

Крісло має забезпечувати фізіологічно раціональну робочу позу, коли він не порушується циркуляція крові й немає інших шкідливих впливів. Крісло обов'язково має бути з підлокітниками і можливість повороту, зміни висоти і кута нахилу сидіння і спинки. Бажано мати можливість регулювання висоти і відстані між підлокітниками, відстані від спинки до переднього краю сидіння. Важливо, щоб усе регулювання були незалежними, легко здійсненими і мали надійну фіксацію. Крісло має бути регульованим, з можливістю обертання, щоб дотягтися до далеко розташованих предметів. Правильно на кріслі слід сидіти так: пересунутися у кріслі, сівши на передню його частину. Стійко поставивши ступні на ширину плечей, нахилите тулуб вперед приблизно до кута 70 градусів стосовно підлозі, намагаючись не згинати попереку. У досягнутої позицією не важко вважати, що колінні суглоби зігнуті з точки 90 градусів, а тазостегнові перебувають у оптимальному становищі.

Далі не буде важко відвести сідниці від сидіння й поволі встати, стежачи за синхронністю руху між колінними і тазостегновими суглобами і випрямленням тулуба. Ви убезпечите свій хребет від ушкоджень, якщо зможете навчитись сидати з вертикального становища, дотримуючись зворотню послідовність дій, рекомендованих на підйом з цього становища сидячи.

4.7 Електробезпека

4.7.1 Загальні положення

До персоналу з I групою з електробезпеки відносяться особи, які не мають спеціальної електротехнічної підготовки, але які мають елементарне уявлення про небезпеку електричного струму. У персоналу з I групою по електробезпеці щорічно перевіряють знання та періодично інструктують з питань охорони праці (1 раз в 6 місяців). Особи неелектричного персоналу зобов'язані виконувати тільки ту роботу, яка доручена безпосереднім керівником і засоби виконання якої вивчені. У разі, коли вони не можуть виконати роботу не порушуючи вимог безпеки праці, вони повинні звертатися за роз'ясненнями до особи, яка доручила цю роботу. Не електротехнічний персонал, помітивши зіпсованості в електрообладнанні, електричній мережі, обірвані або пошкоджені проводи, зобов'язаний:

- попередити працівників про небезпеку;
- повідомити відповідну особу з адміністрації про випадковість.

Вимоги цієї інструкції обов'язкові для осіб не електротехнічного персоналу.

4.7.2 Вимоги безпеки до початку роботи

Перед початком роботи з електрообладнанням (касовий апарат, факс, комп'ютери тощо) або в місцях, де можливе ураження електрострумом, працівник зобов'язаний простежити:

- щоб на всіх доступних для дотику струмоведучих частинах електрообладнання були огороження, захисні кожухи, захисні приладдя;
- електрощити та рубильники закриті металевими кожухами;
- вимикачі та перемикаючі пристрої були в налагодженому стані.

4.7.3 Вимоги безпеки під час роботи

При роботі з електрообладнанням:

- увімкнути і переконатися протягом однієї-двох хвилин (на холостому ході) в налагодженості обладнання і розпочати роботу;
- дотримуватись правил експлуатації, викладених в технічній документації (описі);
- не користуватися пошкодженою пусковою апаратурою (розбитими вимикачами, штепселями, кнопковими пультами), а вимагати, щоб вона була полагоджена;
- стерегтися рухомих частин в небезпечних зонах;
- при виході, перерві в роботі, припиненні подачі електроенергії, у разігоріння обмоток електродвигуна або електропроводом – вимикати;
- без відома адміністрації, не дозволяти нікому працювати на закріпленому за тобою обладнанні;
- вимагати, щоб дроти, які підводять до апарату електричний струм, розташовані нижче 2 м від підлоги, були в надійній ізоляції, або покривались би коробами, або проведені були в трубі.

При прибиранні робочого місця:

- дотримуйся безпечної відстані від струмопровідних елементів не доторкаючись до оголених або погано ізольованих проводів;
- проводити прибирання поблизу електрообладнання лише тільки після того, як переконаєшся, що струм вимкнений;
- при наявності електроструму на корпусах апаратів, на радіаторах (батареях), трубопроводах, тощо, припинити роботу.

4.7.4 Дія електричного струму на людський організм

Розрізняють:

- електричні удари, тобто випадки, коли проходження електричного струму вражають організм в цілому;
- електротравми: опік, металізація шкіри, електричні знаки;

– осліплення вольтовою дугою і ураження органів чуття акустичним ударом.

Струм силою від 0,01-0,05 ампера є дуже небезпечним, а від 0,05 ампера та вище – смертельним. Напруга до 42 змінного струму, 110 – постійного, при нормальних умовах, а в сирих приміщеннях до 12 В – є небезпечним для життя людини.

Наявність вологи, поту і порошу знижує опір шкіри та збільшує небезпеку ураження струмом. Робітник при закінченні роботи повинен навести порядок на робочому місці та повідомити про закінчення робіт безпосередньому керівнику.

4.7.5 Заходи першої допомоги при ураженні струмом

Людину котра потрапила під дію напруги, слід відразу ж звільнити від дії струму, відключивши комп'ютер чи відкинувши електропроводи. Якщо струм вимкнути неможливо, необхідно одразу відтягти постраждалого від проводу, користуючись гумовими рукавичками, палицею, через сухий одяг або іншими непровідниками, торкаючись лише одягу постраждалого. До прибуття лікаря постраждалому надати першу допомогу. У перші хвилини ураження потрібно починати штучне дихання, непрямий масаж серця.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження теоретичних та практичних аспектів аналізу активів банківської установи можна зробити наступні висновки:

1. Активи банківської установи – це ресурси, контрольовані банком, або права на отримання таких ресурсів, що виникли в результаті минулих подій, використання або отримання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Активи банку класифікуються за різними ознаками: за рівнем дохідності, ліквідності, диверсифікованості, за рівнем ризику.

2. Метою аналізу активів банку є оцінка раціональності структури активів з точки зору забезпечення прибутковості та стабільності роботи банку та визначення шляхів її оптимізації і узагальнюючої оцінки, прогнозу майбутніх результатів діяльності і фінансового потенціалу банку.

Основними методами аналізу активів банку: є горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, коефіцієнтний аналіз.

Інформаційною базою аналізу активів комерційного банку є фінансова звітність, яка включає баланс та звіт про прибутки та збитки банку.

3. Проведене дослідження стану активів банківської установи АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 роках дозволяє зробити наступні висновки:

3.1. В 2018-2020 рр. спостерігається позитивна тенденція зростання активів банку, що свідчить про зростання обсягів діяльності АТ «ОТП Банк», його стабільну діяльність. При загальних темпах зростання активів на 75,34%, грошові кошти збільшилися на 60,33%, кошти на коррахунках – на 289,91%, а кредитний портфель банку збільшився на 31,83%. Це позначає, що банк в 2018-2020 роках розширив кредитну діяльність, але більш турбувався про свою ліквідність та надійність.

3.2. В структурі активів АТ «ОТП Банк» найбільшу питому вагу займають кредити (62,70% на кінець 2017 року і 47,14% на кінець 2020 року),

які забезпечують отримання банком більшої частини всіх доходів. Зменшення питомої ваги кредитного портфеля в активах банку в 2018-2020 рр. призвело до зростання питомої ваги інвестиційного портфеля з 15,32% до 21,21%, коштів в банках – з 11,05% до 23,11%.

3.3. Питома вага кредитно-інвестиційного портфелю в активах АТ «ОТП Банк» свідчить, що банк в 2018-2019 роках здійснював ризикову кредитно-інвестиційну політику, а в 2020 році – активну.

3.4. В 2018-2020 роках АТ «ОТП Банк» дотримувався і значно перевищував встановлені Національним банком України нормативні значення обов'язкових економічних нормативів ліквідності. Однак таку ситуацію не можна вважати цілком позитивною. Значне перевищення банком нормативного значення коефіцієнта ліквідності свідчить про те, що банк працював дуже обережно, а тому багато своїх коштів вкладав у високоліквідні активи, в інші банки, які зазвичай є менш дохідними, ніж активи з більшим строком вкладення коштів. Отже, банк з погляду отримання доходу неефективно використовував запозичені на ринку фінансові ресурси.

3.5. Розрахунок додаткових показників ліквідності балансу АТ «ОТП Банк» показав, що банк в 2018–2020 рр. забезпечував активами свою здатність погашати будь-які вимоги за своїми зобов'язаннями перед клієнтами, що розмістили свої гроші в цьому банку на поточних, вкладних, депозитних рахунках, а також перед кредиторами з господарській діяльності та акціонерами. За результатами аналізу визначено, що проблем з ліквідністю банк не має, а її рівень є надлишковим.

3.6. Аналіз показників, які характеризують ефективність використання активів АТ «ОТП Банк» в 2018-2020 роках показав, що практично всі вони зменшилися. Так рентабельність активів зменшилась на 39,8%, рентабельність доходних активів – на 34,6%.

3.7. Інвестиційний портфель банку в 2018-2020 роках представлений в основному державними борговими цінними паперами, тобто портфель цінних

паперів АТ «ОТП Банк» протягом досліджуваного періоду був недиверсифікованим.

3.8. Аналіз структури кредитного портфелю АТ «ОТП Банк» за видами кредитів показав, що найбільшу питому вагу займають кредити, що надані юридичним особам та фізичним особам-підприємцям. Причому спостерігається чітка тенденція щодо зростання їх питомої ваги в 2019-2020 рр. (50,06% - на кінець 2018 року, 60,39% - на кінець 2019 року і 67,97% - на кінець 2020 года). Це може свідчити про задовільну структуру кредитного портфелю з точки зору галузевої диверсифікації.

4. Аналіз кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» за строками погашення кредитної заборгованості показав, що за 2018-2020 роки скоротилися питома вага і обсяги кредитування терміном більше 1 року. Це можна пояснити проведенням банком політики мінімізації ризику, адже середньострокове і довгострокове кредитування напряду пов'язане із високими кредитними ризиками, які проявляються у великих збитках у зв'язку з інфляційним знеціненням відсотків за наданими позиками і несвоєчасним поверненням кредитів.

5. Оцінка структури кредитного портфеля банку за рівнем простроченості кредитів та ознаками знецінення показав, що позитивним є тенденція збільшення в 2018-2020 роках як абсолютного розміру непрострочених та незнецінених кредитів, так і їх частки в структурі кредитного портфеля АТ «ОТП Банк». Також спостерігається позитивна тенденція зменшення обсягів прострочених та незнецінених кредитів, знецінених кредитів та їх часток в кредитному портфелі банку. Це свідчить про покращення якості кредитного портфеля ОТП банку.

6. З точки зору забезпеченості кредитів визначено, що найбільша частка кредитів в АТ «ОТП Банк» видається саме під забезпечення.

7. В третьому розділі кваліфікаційної роботи надані пропозиції щодо підвищення ефективності використання банківських активів і зниження кредитних ризиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін.; За ред.. А.М. Герасимовича. К.: КНЕУ, 2006. 600 с.
2. Островская О.М. Банковское дело: Толковый словарь. 2—е издание. — М.: Гелиос АРВ, 2007. 400 с.
3. Арбузов С.Г. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. 504 с.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
6. Набок Р.В. Управління недохідними активами банку на основі удосконалення їх оцінки Дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / Українська академія банківської справи Національного банку України. К., 2008. 218с.
7. Банківські операції: Підручник /За ред.. В.І. Міщенка, Н.Г. Слав'янської. К.:Знання, 2006. 727 с.
8. Банківська справа: підручник / І.О. Лютий, А.С. Криклій, В.І. Міщенко та ін.; За заг.ред. І.О. Лютого. К.: ВПЦ «Київський університет», 2009. 384с.
9. Банкіська система / Л. І. Катан, Н. І. Демчук, В. Г. Бабанко-Левада, Т.О. Журавльова; за ред. І. М. Мазур. Дніпро: Пороги, 2017. 144с. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/2779/1/Babenko-Levada_The_banking_system.pdf

10. Демчук Н. І., Мазур І. М., Вишнякова І. В. Фінансовий менеджмент у банку. Навчальний посібник Дніпро: Пороги, 2016. – 300 с.
11. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності: Навчально-методичний посібник: Навчальне видання. К.: КНЕУ, 2008. 347 с.
12. Гиляровская Л.Т., Паневина С.Н. Комплексный анализ финансово-экономических результатов деятельности банка и его филиалов. СПб.: Питер, 2013. 240с.
13. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Підручник. 2–ге вид., випр. і доп. К.: Знання–Прес, 2008. 535 с.
14. Васильченко З., Васильченко І. Управління портфелем банківських активів. *Банківська справа*. 2017. №6. с. 3-7.
15. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Затв. Постановою Правління НБУ від 28 серпня 2001 р. № 368. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01/page>
16. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні: Затверджено Постановою НБУ №315 від 2.06.2009р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09>
17. Семенча І. Є., Руденко В. І. Аналіз сучасного стану активів банків та джерела їх формування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 11. С. 790-793.
18. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2121-14 від 12.07.2000 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
19. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17>
20. Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку банків України: Інструкція затвердж. постановою Правління НБУ № 89 від 11.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17>
21. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України: затверджена постановою Правління Національного банку України №14 від 21.02.2018 р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-18>

22. Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Положення, затверджене постановою Правління НБУ від 30.06.2016 № 351. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>

23. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України. Затв. Постановою Правління НБУ від 24 жовтня 2011 р. № 373. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11>

24. Офіційний сайт Акціонерного товариства «ОТП Банк». URL: <https://www.otpbank.com.ua>

25. Галай Н. В. Шляхи підвищення прибутковості банківського сектору в умовах нестабільного зовнішнього середовища. URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/2009_1/Galay_109.htm.

26. Кузнєцова Л. В., Абрамова Т.Ю. Інноваційні фінансові інструменти захисту банків від ризиків на кредитному ринку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія економічні науки*. 2016. Вип. 18. Ч. 1. С. 142-145.

27. Кузнєцова Л. В. Особливості використання кредитних деривативів у діяльності банків. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія економічні науки*. 2015. Вип. 15. Ч. 2. - С. 168-171.

28. Міщенко В. І. Сек'юритизація споживчих кредитів / В. І. Міщенко, С. В. Науменкова, О. А. Шаповал // *Актуальні проблеми економіки*. 2016. №12(186). С. 311-321.

29. Шевлякова А.В. Секьюритизация активов как эффективный инструмент финансового менеджмента в коммерческом банке. *Культура народов Причерноморья. Сер.: Экономические науки*. – 2011. № 205. С. 128-130. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/52205>

30. Про організацію формування та обігу кредитних історій: Закон України від 23 червня 2005 року №2704-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2704-15>

31. Єдиний реєстр бюро кредитних історій. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Yedynyi-reiestr-biuro-kredytnykh-istorii.html>
32. Камінський А. Б. Становлення та перспективи розвитку бюро кредитних історій в Україні. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2014. Вип. 1(16). С. 118-127.
33. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення та ведення Кредитного реєстру Національного банку України та вдосконалення процесів управління кредитними ризиками банків: Закон України № 2277-VIII від 06.02.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2277-19>
34. Примостка О. О. Методологічні засади формування бюро кредитних історій як основа надійного кредитування. *Причорноморські економічні студії*. 2016. вип. 4. С. 87-91.
35. Денис О. Б. Проблеми та перспективи діяльності кредитних бюро в Україні. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечнікова*. 2016. Т. 21. Вип. 7-1(49). С. 134-137.
36. Положення про Кредитний реєстр Національного банку України: затв. Постановою Правління Національного банку України № 50 від 4 травня 2018 р. URL: <https://old.bank.gov.ua/document/download?docId=69142268>
37. Про охорону праці: Закон України № 2694-XII від 14.10.1992. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
38. Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями: затв. Наказом Міністерства соціальної політики України № 207 від 14.02.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0508-18>
39. Основи охорони праці : підручник / К.Н. Ткачук. та ін.: під ред. К.Н.Ткачук. К.: Основа, 2011. 480 с.

Звіт про фінансовий стан АТ «ОТП БАНК» (тис. грн.)

Найменування статті	На 31.12.17	На 31.12.18	На 31.12.19	На 31.12.20
АКТИВИ				
Грошові кошти	2182720	2320458	3139593	3510420
Кошти в інших банках	3714347	2509984	4308470	13628078
залишки на коррахунках	3490422	2491036	3069137	13609609
строкові депозити	223925	18948	1239333	18469
Кредити клієнтам	21085627	27762231	25469028	27797157
Інвестиції, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	694060	1112963	3631783	6606201
Інвестиції, що оцінюються за амортизованою собівартістю	4458228	3677428	7212296	5901418
Інвестиції в нерухомість	39038	39381	28152	27857
Основні засоби і нематеріальні активи	423358	506109	762481	1185029
Поточні активи з податку на прибуток	186160	129692	5137	5163
Відстрочені активи з податку на прибуток	467237	177315	38747	76544
Інші активи	376889	451244	233118	224139
Усього активів	33627664	38686805	44828805	58962006
ПАСИВИ				
Кошти банків:	3307314	4802234	567801	399
коррахунки	127	126	126	132
кредити банків	3307187	4802108	567675	267
Кошти клієнтів:	25667453	26750669	35094301	47337814
поточні рахунки та депозити до запитання	3893951	4062500	29639097	41754810
строкові депозити	21773502	22688169	5455204	5583004
Чисті активи, що належать власникам інвестиційних сертифікатів	0	0	174425	450684
Зобов'язання з податку на прибуток	45125	53565	84827	81304
Субординований борг	0	483579	0	0
Інші зобов'язання	786685	856321	793970	996963
Усього зобов'язань	29806577	32946368	36715324	48867164
Акціонерний капітал	6240528	6240528	6186023	6186023
Емісійний дохід	405075	405075	405075	405075
Інший додатковий капітал	1236294	1236294	1236294	1236294
Акціонерний капітал в процесі реєстрації	0	0	0	0
Неоплачений капітал	0	0	0	0
Резерви переоцінки	2219	68994	71001	125999
Нерозподілений прибуток (збиток)	-4063029	-2210454	215088	2141451
Всього власного капіталу	3821087	5740437	8113481	10094842
Усього пасивів	33627664	38686805	44828805	58962006

ДОДАТОК В

Звіт про сукупний дохід АТ «ОТП ГБАНК за 2017-2020 роки

Найменування статті	2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5
Процентні доходи	3556075	4796274	5253438	5118846
Процентні витрати	-1327762	-1553043	-1635423	-1361708
Чисті процентні доходи	2 228 313	3 243 231	3 618 015	3 757 138
Резерв на знецінення кредитів та авансів клієнтам	-381131	-375447	0	0
Комісійні доходи	1170543	1502929	1695811	1683913
Комісійні витрати	-214711	-342063	-392952	-506379
Чисті комісійні доходи	955 832	1 160 866	1 302 859	1 177 534
Чисті прибутки від операцій з іноземною валютою та банківськими металами	296474	146742	259655	296674
Чистий прибуток від операцій з похідними фін.інструментами			81431	89887
Чисті прибутки від інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-66 268	164 224	43 502	79 306
Чистий збиток від модифікації фінансових активів	0	-20 320	-12 884	-18 917
Чисті прибутки від інвестицій, наявних для продажу	-10 581	5 234		
Формування резерву на покриття очікуваних кредитних збитків за активами, за якими нараховуються проценти			-145694	-836210
Формування резерву на покриття збитків від покриття очікуваних збитків за іншими операціями	-26769	4344	-46447	-202707
Інші доходи	120356	98712	165598	163980
Чистий непроцентний дохід	1 269 044	1 559 802	1 648 020	749 547
Операційний прибуток	3 116 226	4 427 586	5 266 035	4 506 685
Операційні витрати	-1570345	-1721705	-2041548	-2194695
Прибуток/(збиток) до оподаткування	1 545 881	2 705 881	3 224 487	2 311 990
Доходи / Витрати на податок на прибуток	-288627	-478705	-557610	-385627
Чистий прибуток (збиток) за рік від діяльності, що продовжується	1 257 254	2 227 176	2 666 877	1 926 363
Збиток від припиненої діяльності	0	0	0	0
Чистий прибуток (збиток) за рік	1 257 254	2 227 176	2 666 877	1 926 363
Інші сукупні доходи /(витрати)	47 702	65 464	-3 284	53 015
Всього сукупних прибутків/(витрат) за рік	1 304 956	2 292 640	2 663 593	1 979 378